

GA VOOR DE GREBBEDIJK

GEBIEDSONTWIKKELING GREBBEDIJK INSPRAAKNOTA

**ZIENSWIJZEN DIE NAAR AANLEIDING VAN DE TER INZAGE
LEGGING VAN 8 JANUARI T/M 18 FEBRUARI SCHRIFTELIJK
NAAR VOREN ZIJN GEBRACHT OP HET ONTWERP NOTA
VOORKEURSAALTERNATIEF EN HET MER FASE 1. TER
BESCHERMING VAN DE PERSOONGEGEVENS VAN DE
INDIENERS ZIJN ALLE ZIENSWIJZEN GEANONIMISEERD.**

Inhoudsopgave

1.1	Inleiding	3
1.2	Aanleiding gebiedsontwikkeling	3
1.3	Opbouw inspraaknota	4
1.4	Commissie milieueffectrapportage	4
1.5	Vervolgproces	4
2	Deel A: thematisch	
2.1	Uitwerking voorkeursalternatief in volgende fase	5
2.2	Mobiliteit en inrichting verkeersstromen op de dijk	5
2.3	Hinder, overlast, bereikbaarheid en schadevergoeding	6
2.3.1	Uitvoeringsschade	6
2.3.2	Nadeelcompensatie	7
2.3.3	Planschade	7
2.3.4	Nadeelcompensatie onder de Omgevingswet	7
3	Deel B: overzicht zienswijzen en beantwoording per indiener	8
4	Samenvatting advies Commissie milieueffectrapportage	53

1. Inleiding

1.1 Inleiding

In deze inspraaknota geven Gedeputeerde Staten van Gelderland, mede namens het (dagelijkse) bestuur van provincie Utrecht, Waterschap Vallei en Veluwe, gemeente Wageningen, gemeente Rhenen en Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer (hierna: de procespartners) een reactie op de ontvangen zienswijzen op het ontwerp voorkeursalternatief uit de Nota Voorkeursalternatief (Nota VKA) met het milieueffectrapportage (MER) Fase I voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. De mogelijke alternatieven zijn in het MER Fase I onderzocht op de milieueffecten.

Met de Nota VKA wordt invulling gegeven aan de trechtering in besluitvorming waarbij van grof naar fijn wordt gewerkt. In de verkenningsfase van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk zijn door het Waterschap Vallei en Veluwe en de procespartners de doelstellingen en ambities voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk vastgesteld en is in een gezamenlijk gebiedsproces gezocht naar de mogelijke en gewenste ontwikkelingen in het gebied rondom de Grebbedijk. Hierbij zijn de gebiedsopgaven en ambities ruim geformuleerd om te voorkomen dat integrale oplossingen door een te beperkte reikwijdte van de verkenningsfase op voorhand worden uitgesloten.

Naar verwachting treedt de Omgevingswet, ondanks een recentelijke aangekondigd uitstel, binnen aanzienlijke tijd in werking. Doel van de Omgevingswet is om de regels voor ruimtelijke ontwikkeling te vereenvoudigen en samen te voegen. De procespartners van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk houden nog steeds rekening met de mogelijkheid dat na inwerkingtreding van de Omgevingswet de benodigde besluiten en publiekrechtelijke toestemmingen worden genomen of aangevraagd. Om deze reden is door de procespartners in de verkenningsfase al geanticipeerd op de aanstaande inwerkingtreding van de Omgevingswet. Onderdeel hiervan is het vaststellen van de Nota VKA door de procespartners en deze voor inspraak ter inzage leggen. Deze Nota VKA kan worden aangemerkt als een voorkeursbeslissing in de zin van artikel 5.5, lid 1 van de Omgevingswet en vermeldt welke oplossing de voorkeur van de/het bevoegd(e) gezag(en) heeft.

Met het inzetten op een breed participatieproces in de verkenningsfase van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk is zoveel mogelijk in de geest van de Omgevingswet gewerkt. Voorgedragen (mogelijke) oplossingen vanuit de omgeving zijn gedurende de verkenningsfase serieus overwogen en onderzocht door de procespartners. In de Notitie Omgevingsparticipatie (bijlage 3 van Nota VKA), welke onderdeel uitmaakt van de stukken die voor inspraak ter inzage zijn gelegd, is beschreven wat de resultaten hiervan zijn. In deze notitie is verder beschreven hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken in de verkenningsfase.

1.2 Aanleiding gebiedsontwikkeling Grebbedijk

De Grebbedijk is door Waterschap Vallei en Veluwe in de Eerste Veiligheidsbeoordeling als onvoldoende beoordeeld. De Grebbedijk staat dan ook met hoge prioriteit op het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), zodat maatregelen kunnen worden uitgevoerd om de dijk te laten voldoen aan de geldende veiligheidsnormen. Samen met de procespartners is in de verkenningsfase onderzocht of de waterveiligheidsopgave ook kansen biedt voor andere ruimtelijke opgaven en ambities. De gebiedsontwikkeling Grebbedijk gaat over de versterking van de Grebbedijk en maatregelen op gebied van natuurontwikkeling, recreatie, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid.

1.3 Opbouw inspraaknota

De Nota VKA en het MER Fase I heeft vanaf 8 januari 2020 tot en met 18 februari 2020 ter inzage gelegen, waarbij een ieder in de gelegenheid is gesteld om een zienswijze in te dienen. In totaal zijn 29 zienswijzen ingediend.

De inspraaknota bestaat uit twee delen. In deel A van de inspraaknota wordt een aantal veelvoorkomende onderwerpen toegelicht die in verschillende zienswijzen naar voren zijn gebracht, bijvoorbeeld de verschillende vormen van schadevergoeding. In deel B zijn de binnengekomen reacties voorzien van een uniek nummer en vervolgens samengevat en beantwoord. Waar zienswijzen leiden tot een wijziging in of van de Nota VKA, blijkt dit uit de beantwoording. In het kader van privacy zijn de zienswijzen van particulieren geanonimiseerd. Iedere inspreker ontvangt tevens per brief de beantwoording op zijn of haar zienswijze.

1.4 Commissie m.e.r.

De kansrijke alternatieven van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk zijn in de verkenningsfase onderzocht op milieueffecten in het MER fase I. De Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) heeft hierover een advies uitgebracht. De Commissie m.e.r. is een onafhankelijke stichting die bij wet is ingesteld. De Commissie adviseert overheden over de kwaliteit van milieu-informatie. Het is in dit stadium van het project niet verplicht om een advies aan de Commissie m.e.r. te vragen. Uit oogpunt van zorgvuldigheid is hier wel voor gekozen. De Commissie m.e.r. heeft op 3 maart 2020 haar advies uitgebracht (<https://www.commissiemer.nl/adviezen/3375>). De conclusie van het advies van de Commissie m.e.r. is dat het MER fase I voldoende informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de keuze voor het voorkeursalternatief, dat in de volgende fase verder wordt uitgewerkt. De ingediende zienswijzen zijn in het advies van de Commissie betrokken. In hoofdstuk 4 wordt een samenvatting gegeven van de belangrijkste aandachtspunten van het advies van de Commissie m.e.r. en een reactie hierop van de procespartners.

1.5 Vervolgproces

De Nota VKA is het politiek-bestuurlijk gedragen sluitstuk van de verkenningsfase van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Het voorgestelde voorkeursalternatief uit de Nota VKA is kaderstellend voor de verdere uitwerking in de planuitwerkingsfase. De effecten op het milieu worden gedurende de planuitwerkingsfase verder onderzocht en vastgelegd in het MER fase II. Ten opzichte van het MER fase I zal in deze rapportage meer nadruk komen op veldonderzoeken en het optreden van de effecten gedurende de uitvoering van de werkzaamheden.

2. Deel A: Thematisch

2.1 Uitwerking voorkeursalternatief in volgende fases

Een aantal zienswijzen bevat vragen of opmerkingen met een detailniveau die in deze fase van het project nog niet kunnen worden beantwoord. Dit vloeit voort uit de opdeling van een project in verschillende fasen waarbij van grof naar fijn wordt gewerkt. De volgende fasen kunnen onderscheiden worden in een project: verkenningsfase, planuitwerkingsfase en realisatiefase.

Naar verwachting wordt medio juli 2020 de verkenningsfase van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk afgesloten door middel van de vaststelling van het voorkeursalternatief. Aansluitend start de planuitwerkingsfase. Deze fase start met het opstellen van een plan van aanpak, waarin het te volgen proces en de benodigde producten en diensten worden beschreven. Dit plan van aanpak wordt bestuurlijk vastgesteld door de procespartners van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk en dient voor het Waterschap Vallei en Veluwe als basis voor een beschikkingsaanvraag bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Het HWBP toetst het plan van aanpak aan de financieringsregeling van het HWBP en verleent een beschikking voor subsidie voor de planuitwerkingsfase.

De planuitwerkingsfase staat in het teken van het verder uitwerken van het vastgestelde voorkeursalternatief tot een ontwerp voor de Gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Dit ontwerp vormt de basis om een projectbesluit op grond van de Omgevingswet (of een projectplan op grond van de Waterwet) en het MER Fase II vast te stellen en de benodigde vergunningen en publiekrechtelijke toestemmingen aan te vragen. De planuitwerkingsfase is afgerond wanneer het projectbesluit onherroepelijk is.² Na deze fase volgt de realisatiefase waarin dit ontwerp verder wordt uitgewerkt door een aannemer en de werkzaamheden daadwerkelijk worden uitgevoerd.

In de planuitwerkingsfase zal een aantal ontwerpogaven verder worden uitgewerkt. Het voorkeursalternatief is hiervoor kaderstellend en vormt het vertrekpunt waar deze ontwerpogaven op verder bouwen. De vragen of opmerkingen van indieners die in deze fase van het project nog niet kunnen worden beantwoord, worden meegenomen als aandachtspunten voor de planuitwerkingsfase.

2.2 Mobiliteit en inrichting verkeersstromen op de dijk

Het thema mobiliteit is een belangrijke opgave (en biedt tegelijkertijd kansen) voor de Grebbedijk. Uit de hoeveelheid zienswijzen dat betrekking heeft op dit onderwerp blijkt dat dit onderwerp in de omgeving erg leeft. In het VKA is voor het thema mobiliteit een integrale aanpak over het gehele traject van de Grebbedijk opgenomen. Om de continuïteit van de Grebbedijk als geheel te versterken wordt de versterkingsopgave opgelost door over het gehele traject aan de buitendijkse zijde een getrapte kruin toe te passen ten behoeve van het verminderen van de hoogteopgave en het verhogen van de erosiebestendigheid van de dijk. Deze getrapte kruin biedt kansen voor het versterken van de recreatieve routes over de gehele dijk. Deze routes vormen een belangrijke verbinding tussen de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Dit zorgt ervoor dat de dijk niet alleen veilig, maar ook over de volle lengte beleefbaar wordt.

In het voorkeursalternatief is nog geen keuze gemaakt over de verdeling van de verkeersstromen over de beide kruinen. De verdere uitwerking hiervan vindt plaats in de planuitwerkingsfase. Over de gehele lengte van de dijk wordt hier in nader detail naar gekeken, inclusief de aansluitingen op bijvoorbeeld de Veerweg, de Havenafweg, bij steenfabriek De Plasserwaard en het Hoornwerk. Bij de gesprekken worden de wegbeheerders, in dit geval de gemeenten Wageningen en gemeente Rhenen, en belanghebbenden betrokken.

¹ Een projectbesluit is onherroepelijk als er geen beroepen zijn ingesteld tegen het projectbesluit of, als er wel beroepen zijn ingesteld tegen het projectbesluit, de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak heeft gedaan.

2.3 Hinder, overlast, bereikbaarheid en schadevergoeding

De uitvoering van de werkzaamheden kan uiteenlopende vormen van hinder en overlast met zich meebrengen. Er wordt naar gestreefd om de overlast voor omwonenden en bedrijven zoveel mogelijk te beperken.

In de verkenningsfase zijn hinder, overlast en bereikbaarheid als thema's betrokken in het MER Fase I bij de afweging om te komen tot een voorkeursalternatief. Voor de verschillende kansrijke alternatieven is voor deze thema's kwalitatief ingeschat welke effecten te verwachten zijn. In de planuitwerkingsfase wordt verder inzichtelijk gemaakt welke effecten in relatie tot deze thema's worden verwacht en welke maatregelen mogelijk zijn om deze nadelige effecten zoveel mogelijk ongedaan te maken of te beperken.

Bereikbaarheid

Een belangrijk aspect gedurende de uitvoering van de werkzaamheden is de bereikbaarheid van woningen en bedrijven gelegen binnen het projectgebied. Gedurende de planuitwerkingsfase wordt dit verder uitgewerkt. Vanuit het project worden de wensen en voorkeuren van bewoners, bedrijven en de veerdienst met betrekking tot bereikbaarheid opgehaald en gebruikt bij het verwoorden van de eisen aan de te contracteren aannemer.

Schade en nadeelcompensatie

Particulieren, bedrijven of organisaties kunnen als gevolg van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk schade ondervinden. Deze schade kan ontstaan als gevolg van het uitvoeren van onderzoeken of, in een later stadium, als gevolg van bijvoorbeeld het aanleggen of versterken van de waterkering. Indien u meent schade te hebben ondervonden aan uw eigendom, komt u mogelijk in aanmerking voor een vergoeding. Hiervoor bestaan wettelijke regels en procedures.

Er worden drie soorten schade of nadeel onderscheiden:

1. Uitvoeringsschade;
2. Nadeelcompensatie;
3. Planschade.

Deze verschillende soorten van schade of nadeel worden in de volgende paragrafen nader toegelicht, mede in relatie tot de Omgevingswet.

2.3.1 Uitvoeringsschade

De daadwerkelijke uitvoering van de werkzaamheden kan leiden tot schade, zoals bijvoorbeeld zettingsschade of scheurvorming aan panden. Bij uitvoerings- of bouwschade gaat het om schade als gevolg van onrechtmatig handelen in de zin van het Burgerlijk Wetboek. Schade die aantoonbaar en verwijtbaar is veroorzaakt door de werkzaamheden, komt in principe geheel voor vergoeding in aanmerking. Een eventuele schadevergoeding dient betaald te worden door de natuurlijke of rechtspersoon die de schade heeft veroorzaakt (bijvoorbeeld de aannemer of het onderzoeksbureau).

Het waterschap Vallei en Veluwe rekent het tot haar verantwoordelijkheid om de werkzaamheden waar mogelijk schadevoorkomend of, als het niet anders kan, schadebeperkend uit te voeren. Voordat de werkzaamheden buiten starten zal de betreffende aannemer bepalen welke panden binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden liggen. Voor deze panden wordt een werkwijze uitgewerkt. Bouwkundige opname van panden voor aanvang van de werkzaamheden en het plaatsen van zettingsboutjes aan de panden om het zettingsverloop te kunnen volgen zijn voorbeelden van een mogelijke werkwijze. Deze (monitorings) gegevens kunnen behulpzaam zijn om na het uitvoeren van de werkzaamheden te beoordelen in hoeverre er sprake is van schade of toegenomen schade op basis waarvan tot vergoeding kan worden overgegaan.

Het verschil tussen uitvoeringsschade en nadeelcompensatie is dat bij nadeelcompensatie de grondslag voor het vergoeden van schade rechtmatig overheidshandelen is. Hieronder wordt verder ingegaan op

nadeelcompensatie.

2.3.2 Nadeelcompensatie

In de Waterwet is een algemene grondslag opgenomen voor vergoeding van schade in verband met de rechtmatige uitoefening van een taak of bevoegdheid in het waterbeheer (nadeelcompensatie). Iemand die schade lijdt als gevolg van een dijkversterking kan een verzoek om nadeelcompensatie indienen bij het waterschap. Hierbij moet gedacht worden aan bijvoorbeeld inkomens- of bedrijfsschade en vermogensschade als gevolg van (tijdelijke) onbereikbaarheid. Het waterschap heeft een verordening vastgesteld waarin regels zijn opgenomen over de wijze waarop een verzoek wordt behandeld (Schadevergoedingsregeling Waterschap Vallei en Veluwe 2014).

Alleen onevenredige schade komt voor vergoeding in aanmerking. Schade kan bijvoorbeeld ontstaan vanwege gedeelde inkomsten als gevolg van verminderde bereikbaarheid voor klanten of leveranciers door de uitvoering van werkzaamheden. Onder andere wordt gekeken of de schade op een beperkte groep burgers of instellingen drukt en of de schade uitstijgt boven het 'normaal maatschappelijk risico'. Daarnaast geldt dat de vergoeding niet anderszins is verzekerd, bijvoorbeeld door aankoop of onteigening. Schadevergoeding is niet aan de orde als sprake is van risicoaanvaarding, doordat rekening had moeten worden gehouden met de kans dat een ongunstig besluit zou worden genomen of geen gebruik is gemaakt van een gunstig regime van voorschriften.

2.3.3 Planschade

Als het verbreden of het verleggen van een dijk niet past in het bestemmingsplan dan is nodig het bestemmingsplan te herzien of met een omgevingsvergunning af te wijken van het bestemmingplan. Hierdoor kan planschade ontstaan. Dit is waardevermindering van onroerende zaken of inkomensschade die ontstaat door een wijziging van de planologische situatie. De Wet ruimtelijke ordening bevat een grondslag voor vergoeding van planschade. Vergoeding van planschade is alleen mogelijk indien de schade redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van de burger of de onderneming behoort te komen en voor zover de tegemoetkoming niet voldoende anderszins is verzekerd.

2.3.4 Nadeelcompensatie en planschade onder de Omgevingswet

De regelingen over nadeelcompensatie en planschade uit de Waterwet en Wet ruimtelijke ordening gaan op in de Omgevingswet. Ook onder de Omgevingswet kan nadeel worden vergoed van schade die de overheid veroorzaakt in de uitoefening van haar publiekrechtelijke taak of bevoegdheid die uitstijgt boven het normaal maatschappelijk risico en een burger of bedrijf onevenredig zwaar treft in vergelijking tot andere burgers. Schade als gevolg van het projectbesluit komt voor vergoeding in aanmerking. Als het projectbesluit het schadeveroorzakende besluit is en met dit projectbesluit een regel in een omgevingsplan (waarin onder meer de bestemmingsplannen zullen opgaan) wordt gewijzigd, geldt alleen het projectbesluit als schadeveroorzakend besluit. Indien een omgevingsvergunning is vereist voor een activiteit, dan geldt de omgevingsvergunning als schadeveroorzakend besluit. Het verzoek om nadeelcompensatie moet worden ingediend bij het bestuursorgaan dat het projectbesluit heeft vastgesteld of de omgevingsvergunning heeft verleend.

3. DEEL B: Overzicht zienswijzen en beantwoording per indiener

Zienswijze 1

Met betrekking tot het onderdeel “Zoekgebied voor de aanleg van een overstromingsmoeras in de Bovenste Polder” stelt indiener voor om te onderzoeken wat de meerwaarde is van de mogelijkheid om de sluis in de zomerkade (semi) permanent open te houden. Dit zal volgens indiener positief bijdragen aan een grotere dynamiek in het gebied van de Bovenste Polder. De kosten verbonden aan deze maatregel zullen naar mening van indiener gering zijn.

Reactie:

De suggestie van indiener biedt interessante aanknopingspunten voor een dynamisch watersysteem in de Bovenste Polder en wordt meegenomen in het nader onderzoek in de planuitwerkingsfase. In deze fase wordt nader onderzoek verricht naar kwel en condities in de bodem, om zo de Landschapsecologische Systeemanalyse (LESA) verder aan te vullen. De LESA dient als basis voor het bepalen en verantwoorden van duurzame beheer- en inrichtingsmaatregelen en geeft input voor de locatie en inrichting van het overstromingsmoeras. Een belangrijk aandachtspunt bij aanpassingen in het watersysteem is wel de aanwezigheid van voldoende draagvlak bij alle eigenaren en gebruikers binnen de Bovenste Polder.

Zienswijze 2

Indiener doet de suggestie om binnen het VKA een verdere impuls te geven aan de verkeersveiligheid door:

- de verschillende verkeersstromen ter hoogte van het Kruispunt Pabstendam, Grebbedijk en Havenafweg/Costerweg van elkaar te scheiden;
- een vrij voet- en fietspad langs het industriële gedeelte van de Grebbedijk te realiseren tussen het kruispunt bij de Pabstendam en de afslag Rijnhaven/Nudepark;
- de Pabstendam in te richten als een “auto te gast” locatie indien gemotoriseerd verkeer en wandelaars/fietsers niet gescheiden kunnen worden, en
- een klompenpad te realiseren langs de dijk tussen de haven en de Blauwe kamer.

Reactie:

Verkeersveiligheid vormt een belangrijk aandachtspunt voor de procespartners binnen de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Om de continuïteit van de Grebbedijk als geheel te versterken wordt over het gehele traject aan de buitendijkse zijde een getrapte kruin toegepast ten behoeve van de waterveiligheid, dit geeft tevens de ruimte voor het versterken van de recreatieve routes en kan ook een impuls geven aan de verkeersveiligheid.

In het voorkeursalternatief is nog geen keuze gemaakt tussen de verkeersstromen op de beide kruinen. De aangedragen suggesties van indiener, zoals ook verbeeld op de tekening bij de ingediende zienswijze, bieden interessante aanknopingspunten en worden meegenomen in de verdere uitwerking over mobiliteit in de planuitwerkingsfase. Voor een beantwoording van deze zienswijze wordt verder verwezen naar de algemene beantwoording onder paragraaf 2.2 inzake mobiliteit in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Zienswijze 3

Indiener verzoekt om een scheiding van het fietsverkeer en het voetverkeer op het traject Pabstendam – Veerweg te bewerkstelligen. Door de aanleg van een fietspad op het getrapte deel van de toekomstige dijk wordt de kans op onveilige verkeerssituaties gereduceerd. Het heeft hierbij de voorkeur vanuit

verkeersveiligheid dat het fietsverkeer niet op het bovenste deel van de getrapte dijk plaats zal plaatsvinden. Dit leidt ook tot een attractievere wandelboulevard.

Reactie:

Verkeersveiligheid vormt een belangrijk aandachtspunt voor de procespartners binnen de gebiedsontwikkeling. Om de continuïteit van de Grebbedijk als geheel te versterken wordt over het gehele traject, dus ook op het traject Pabstendam – Veerweg van de Grebbedijk, aan de buitendijkse zijde een getrapte kruin toegepast ten behoeve van waterveiligheid, dit geeft tevens ruimte voor het versterken van de recreatieve routes en kan ook een impuls geven aan de verkeersveiligheid.

In het voorkeursalternatief is nog geen keuze gemaakt tussen de verkeersstromen op de beide kruinen. De aangedragen suggesties en oplossingsrichtingen van indiener, zoals ook verbeeld op de tekening in de zienswijze, bieden interessante aanknopingspunten en worden meegenomen in de verdere uitwerking van het thema mobiliteit in de planuitwerkingsfase. Voor een beantwoording van deze zienswijze wordt verder verwezen naar de algemene beantwoording onder paragraaf 2.2 inzake mobiliteit in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Zienswijze 4

Punt 1

Indieners willen geen uitbreiding van zachthoutoibos ter hoogte van dijkvak 39-40. Dit vanwege het 'bijzonder rivierenlandschap', 'beleefbaarheid' en het behoud van uitzicht over uiterwaarden, plassen, rivier en kerktoren van Opheusden.

Reactie:

Vanuit de doelen uit het beheerplan Natura 2000-Rijntakken en het Gelders Natuurnetwerk (GNN) is er een aantal inrichtingsopgaven in het gebied, waaronder het samenvoegen van verspreid gelegen stukjes zachthoutoibos zodat grotere kwalitatief robuustere boskernen ontstaan in de Plasserwaard. In het voorkeursalternatief is in de Plasserwaard ten westen van de steenfabriek circa 7 hectare oibos voorzien. Dit bos geeft een zeer positieve impuls aan de instandhoudingsdoelstellingen benoemd in het beheerplan Natura 2000 Rijntakken voor zachthoutoibossen, subtype esseniepenbos. In de planuitwerkingsfase wordt de situering en landschappelijke inpassing van het oibos nader onderzocht. De zichtlijn naar de kerk van Opheusden en waterveiligheid zijn daarbij belangrijke aandachtspunten.

Punt 2

Indieners verzoeken om een panoramisch uitzicht bij dijkpaal 26 te creëren en vanaf deze locatie naar het oosten een corridor in het bestaande oibos vrij te maken zodat een vergezicht vanaf de dijk naar de Rijn in oostelijke richting ontstaat.

Reactie:

Bij de start van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk zijn door de procespartners de opgaven en ambities voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk vastgesteld. In de Nota Voorkeursalternatief (Nota VKA) is door de procespartners beschreven welk alternatief de voorkeur heeft gelet op de opgaven en de ambities. De aangedragen suggestie van indiener, het creëren van panoramisch uitzicht bij dijkpaal 26 door middel van kap van bestaand oibos, past niet bij de natuurdoelstellingen en ambities van de Gebiedsontwikkeling Grebbedijk in dit gebied. Het verzoek van indieners wordt derhalve niet ingewilligd.

Punt 3

Indieners verzoeken om de landmark Plasserwaard (herbestemde voormalige steenfabriek) te benoemen in relatie tot aanwezige cultuurhistorie.

Reactie:

In de Nota VKA is de status van het Rijksmonument toegevoegd op pagina 38. Opgemerkt wordt dat de

Steenoven De Plasserwaard ook is opgenomen in de MER als onderdeel van de autonome situatie. Zo wordt in MER deel A bij paragraaf 2.2.3 'De dijk in het Binnenveld' de steenfabriek de Plasserwaard genoemd. Ook in MER deel B bij 3.1.3. 'Historische structuren en elementen' is de steenfabriek de Plasserwaard benoemd als monument.

Punt 4

Tot slot verzoeken indieners om mogelijke nadelige gevolgen als gevolg van de gebiedsontwikkeling vast te stellen voor buitendijks gelegen verhoogde gronden, die door de ligging onderdeel uitmaken van de waterkering. Door toekomstige aanpassingen in de directe omgeving door verlegging van watergangen, aanleggen van een KRW-geul en nieuwe natuurinrichting kan bij hoog water de stroming/waterstuwing zodanig veranderen dat bijvoorbeeld afkalving (met alle gevolgen) van het terrein van indieners kan plaatsvinden. De buitenrand moet voldoende robuust zijn en/of buitendijkse eigenaren behoren een toezegging te krijgen hoe, in voorkomende gevallen, gecompenseerd zal worden voor mogelijke extra schade veroorzaakt door het project.

Reactie:

Het primaire doel van de dijkversterking is zorgen dat de Grebbedijk voldoet aan de wettelijke veiligheidsnorm om bescherming te bieden aan het achtergelegen gebied. De gevolgen van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk op de buitendijks gelegen woningen, met name de vraag of de maatregelen effecten hebben op de hoogte van de waterstanden, worden in de planuitwerkingsfase in beeld gebracht. Ook de mogelijke effecten van de Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul en gewijzigde waterhuishouding op de verhoogde gronden, de buitenrand hiervan en het Rijksmonument de Steenoven worden in beeld gebracht. Dit wordt gedaan door middel van een geohydrologische modelberekening (zoals aangegeven in het MER Deel A, paragraaf 6.3 Leemten in kennis). Als er gevolgen worden verwacht dan wordt in overleg met bewoners gekeken of en hoe deze gevolgen ongedaan kunnen worden gemaakt of beperkt. Als indieners menen nadeel te ondervinden als gevolg van effecten die niet zijn voorzien in het projectbesluit kan een verzoek om schadevergoeding worden ingediend, zie de algemene beantwoording over schade onder 2.3 in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Zienswijze 5

Punt 1

Indiener benadrukt de huidige waarden van de Grebbedijk en uiterwaarden op het vlak van natuur, recreatie en landschap en verzoekt om terughoudendheid bij de verdere planvorming. Toevoegingen aan het gebied, zoals de aanleg van verharde paden, zwemwater en vaarwaterkunnen bijna alleen maar afbreuk doen aan de huidige waarden die de Grebbedijk en uiterwaarden nu vormen. Indiener ziet geen toegevoegde waarde in creëren van een geul en vreest dat dit het authentieke, stille, wijde en soms rauwe karakter van de uiterwaarden teniet zal doen.

Reactie:

Bij nieuwe toevoegingen aan het uiterwaarden gebied wordt er zoveel mogelijk rekening gehouden met het natuurlijke karakter van het gebied. De waterplas in de Bovenste Polder en de Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul in de Plasserwaard worden zoveel mogelijk ingepast zodat deze qua vorm en maat passend zijn bij andere waterplassen en geulen die vindbaar zijn in het uiterwaarden gebied. De oevers van de plassen zijn flauw, zacht en bieden ruimte voor ecologie en versterken het natuurlijke karakter van de uiterwaarden. Waar de uiterwaarden nu soms een agrarisch gebruik hebben, verschuift dit in het voorkeursalternatief voor de Plasserwaard meer naar natuur en in de Driehoek naar het creëren van veilig zwemwater én ontwikkeling van natuur. De KRW-geul inclusief oevers wordt niet ingericht voor recreatief medegebruik maar ten behoeve van doelstellingen van de KRW en voor het creëren van habitat voor de porseleinhoen. De KRW-geul biedt vanaf de dijk daarnaast een sterkere beleving van de uiterwaarden en is er door de geul meer contact (zicht) op het water en de rivier. Met de waterplas wordt voorzien in een grote behoefte vanuit onder andere gemeente Wageningen aan veilig zwemwater. De waterplas in het voorkeursalternatief biedt mogelijkheden voor zowel natuurontwikkeling als voor recreatie. De aanleg van een waterplas in de Driehoek is in de alternatieven afweging ecologie (achtergrond document van het MER) beoordeeld. Deze beoordeling heeft de negatieve effecten met betrekking tot de natuur en het (potentiële) leefgebied van de kwartelkoning en

porseleinhoen in het bijzonder inzichtelijk gemaakt. Hier wordt in de planuitwerkingsfase in nader detail naar gekeken.

Punt 2

Verder is indiener van mening dat een gescheiden 'recreatieve route' langs het stedelijk deel van de Grebbedijk een inbreuk vormt op landschappelijke beleving van de dijk, tenzij de recreatieve route niet meer dan een 'klompenpad' is. In het landelijke gebied ziet indiener wel de meerwaarde in van het scheiden van verkeersstromen.

Reactie:

In het voorkeursalternatief is gekozen om over het gehele traject een getrapte kruin toe te passen. Deze getrapte kruin draagt bij aan de waterveiligheidsopgave en geeft een impuls aan de ruimtelijke kwaliteit. Deze kruin draagt bij aan de continuïteit van de dijk en biedt een enorme verbetering in de recreatieve beleving van de dijk. Juist bij de stad is er veel vraag naar een betere gebruikskwaliteit van de dijk, verschillende gebruikers ondervinden in de huidige situatie hinder van elkaar. De getrapte kruin biedt hier de mogelijkheid om verkeersstromen te scheiden en verbetert op deze manier de gebruikskwaliteit van de dijk voor recreatieve medegebruikers. In het voorkeursalternatief zijn geen extra verharde paden in de uiterwaarden voorzien.

Punt 3

Tot slot vraagt indiener naast waterveiligheid aandacht voor de dramatische afname van de biodiversiteit.

Reactie:

In het voorkeursalternatief is invulling gegeven aan biodiversiteit door het opnemen van verschillende maatregelen in de uiterwaarden waaronder poelen voor de kamsalamander, een ecologische verbindingzone, een KRW-geul, kruiden- en faunairijk grasland en een overstromingsmoeras. Verder wordt in het dijkbeheer rekening gehouden met de mogelijkheid om de Grebbedijk te benutten als leefgebied voor insecten, zoals vlinders en bijen. Binnen Waterschap Vallei en Veluwe wordt gewerkt aan een 'Brede Kijk op de Dijk'. Bloemrijke dijken zijn bevorderlijk voor de biodiversiteit van flora en fauna (zoals bijen en vlinders) en de landschappelijke beleving. Dit is onderdeel van het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

Zienswijze 6

Punt 1

Indieners willen graag dat als cultuurhistorisch element het Rijksmonument Steenoven de Plasserwaard en de omgeving ook als zodanig benoemd wordt in het voorkeursalternatief, zodat in de nadere uitwerking van het project ook rekening wordt gehouden met en recht wordt gedaan aan behoud van dit Rijksmonument.

Reactie:

In de Nota VKA is de status van het Rijksmonument toegevoegd op pagina 38. Opgemerkt wordt dat de Steenoven De Plasserwaard ook is opgenomen in de MER als onderdeel van de autonome situatie. Zo wordt in MER deel A bij paragraaf 2.2.3 'De dijk in het Binnenveld' de steenfabriek De Plasserwaard genoemd. Ook in MER deel B bij 3.1.3. 'Historische structuren en elementen' is de steenfabriek de Plasserwaard benoemd als monument.

Punt 2

Op de geplande ontwikkeling van riviernatuur in het gebied ten westen van de Nude (Plasserwaard) zouden indieners graag nadrukkelijker benoemd zien dat er gestreefd wordt naar volledig behoud van alle huidige begroeiing in dit gebied en dat in verdere planuitwerking hierop geen (of zeer beperkt) inbreuk wordt gemaakt. De begroeiing die indieners benoemen betreffen het bestaande oobos, de bestaande waterpoel (laagte), beplanting (en tevens leefgebied van de bever) gelegen ten oosten van de Steenoven De Plasserwaard en de bestaande beplanting op de zomerdijk. Wat betreft de bestaande beplanting op de zomerdijk merken indieners op dat in het kader van Ruimte voor de Rivier de afspraak is gemaakt dat ter

hoogte van de Steenoven de Plasserwaard en bij de aansluiting op het natuurgebied De Blauwe Kamer een deel van de bomen en struiken op de zomerdijk behouden blijft.

Reactie:

Vanuit het project wordt getracht om bestaande begroeiing in de Plasserwaard zoveel als mogelijk te sparen. Met name aan de toekomstige teen aan de buitenzijde van de dijk en bij de aanleg van de Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul is het echter niet mogelijk om dit te kunnen garanderen. In de Vegetatielegger van Rijkswaterstaat zijn de afspraken rondom programma Stroomlijn opgenomen. De realisatie van de KRW-geul in de Plasserwaard leidt niet tot wijziging van de Vegetatielegger.

Punt 3

Verder merken indieners op dat de huidige intekening van de KRW-geul in de uiterwaarden gedeeltelijk afwijkt van de loop van de huidige sloot in de Plasserwaard. Dit heeft volgens indieners effect op de afwatering in het hele gebied. Indieners hebben hierover de volgende vragen:

- Wat is het effect van de afbuiging van de geul naar de Rijn op dat deel van de Plasserwaard sloot dat nu onderlangs het talud van het terrein van de voormalige Steenoven de Plasserwaard loopt en geen onderdeel lijkt uit te maken van de route van de nieuwe geul?
- Welke invloeden hebben de geul en de daarmee samenhangende gewijzigde afwatering in het gehele gebied op het behoud van het huidige talud van Steenoven de Plasserwaard; zowel bij normale waterstanden, bij hoogwater en bij extreem hoog water? Indieners verzoeken om veiligheids garanties op te nemen in het voorkeursalternatief zodanig dat behoud van het Rijksmonument Steenoven de Plasserwaard op het talud wordt gewaarborgd.
- Wat is het effect op de waterstanden in het deel van de huidige Plasserwaard sloot dat nu onderlangs het talud van het terrein van de voormalige Steenoven de Plasserwaard loopt en geen onderdeel lijkt uit te maken van de route van de nieuwe geul; zowel bij normale waterstanden als bij hoogwater als wel bij extreem hoog water? Dit omdat er een groep ringslangen gevestigd is op het terrein van de voormalige Steenoven de Plasserwaard welke mede afhankelijk is van water in de naast gelegen Plasserwaard sloot.
- Zijn er andere veranderingen te verwachten in de nieuwe situatie ten opzichte van de huidige situatie die effect kunnen hebben op buitendijks gelegen verhoogde gronden die door de ligging ook onderdeel uitmaken van de waterkering? De buitenrand van de verhoogde gronden moet volgens indieners voldoende robuust zijn en/of buitendijkse eigenaren behoren een toezegging te krijgen hoe, in voorkomende gevallen, gecompenseerd zal worden voor mogelijke schade als gevolg van dit project.

Reactie:

De ligging van de KRW-geul is ingetekend op basis van de voor het project opgestelde Landschapsecologische Systeemanalyse (LESA) waarin is gekeken naar de bodemlagen en historie van het gebied. In de planuitwerkingsfase wordt de exacte ligging van de KRW-geul verder uitgewerkt. De mogelijke effecten van (de afbuiging van) de KRW-geul en gewijzigde waterhuishouding op de verhoogde gronden, de buitenrand hiervan en het Rijksmonument de Steenoven worden in de planuitwerkingsfase in beeld gebracht. Dit wordt gedaan door middel van een geohydrologische modelberekening (zoals aangegeven in het MER Deel A, paragraaf 6.3 Leemten in kennis).

De aanwezigheid van de ringslang in het gebied is bekend en wordt in het MER onder andere benoemd in paragraaf 5.2 (MER Deel B).

Wij hebben begrip voor de zorgen van indiener met betrekking tot de afwatering in de Plasserwaard. Als er gevolgen worden verwacht voor Steenoven de Plasserwaard dan wordt in overleg met bewoners

gekeken of en hoe deze gevolgen ongedaan kunnen worden gemaakt of beperkt. Als indieners menen nadeel te ondervinden als gevolg van effecten die niet zijn voorzien in het projectbesluit kan een verzoek om schadevergoeding worden ingediend, zie de algemene beantwoording over schade onder 2.3 in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Zienswijze 7

Punt 1

Indiener vindt het aanleggen van een wandelpad goed voor de verkeersveiligheid. Dit biedt echter geen oplossing voor de gewone fietsers, waarvoor de verkeersveiligheid als gevolg van motoren en groepen wielrenners een aandachtspunt blijft.

Reactie:

Verkeersveiligheid vormt een belangrijk aandachtspunt voor de procespartners binnen de gebiedsontwikkeling. De aangedragen suggestie van indiener, over de verkeersveiligheid van fietsers, wordt meegenomen in de verdere uitwerking over mobiliteit in de planuitwerkingsfase. Om de continuïteit van de Grebbedijk als geheel te versterken wordt over het gehele traject aan de buitendijkse zijde een getrapte kruin toegepast ten behoeve van waterveiligheid, dit geeft tevens de ruimte voor het versterken van de recreatieve routes en kan ook een impuls geven aan de verkeersveiligheid. In het voorkeursalternatief is nog geen keuze gemaakt tussen de verkeersstromen op de beide kruinen. Voor een beantwoording van deze zienswijze wordt verder verwezen naar de algemene beantwoording onder paragraaf 2.2 inzake mobiliteit in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Punt 2

Het is volgens indiener een gemiste kans dat de zomerdijken benedenstrooms van de Wolfswaard niet worden benut voor (seizoensgebonden) wandelpaden.

Reactie:

'Het aanleggen van nieuwe struinpaden rondom de Driehoek, het westelijk deel rondom de Bovenste Polder, is onderzocht binnen de gebiedsontwikkeling Grebbedijk maar maakt geen onderdeel uit van het voorkeursalternatief. Wel heeft Staatsbosbeheer begin 2020 voor de Wageningse Bovenpolder samen met gebruikers de wandelroutes vastgelegd zodat rust voor de broedvogels wordt bewaard.'

Punt 3

Indiener ziet de meerwaarde niet in van een "panoramazicht over de Nederrijn" halverwege het kanaal, op zo'n 300 meter van de rivier.

Reactie:

Het panoramazicht over de Nederrijn is een wens van de Gemeente Wageningen. Op deze locatie is het uitzichtpunt goed bereikbaar én conflicteert het uitzichtpunt niet met de beoogde ecologische verbindingzone.

Punt 4

Het realiseren van een ecologische verbindingzone naast het huidige terrein van VADA kan leiden tot een verkleining van de zwaairom voor roeiers en zeilers. Indiener wil weten wat de visie is van Rijkswaterstaat en bedrijven die in de haven zijn gelegen.

Reactie:

Een van de natuurdoelen van de Gelderse Vallei / Utrecht oost is het verbinden van de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug voor een groot aantal soorten waaronder Edelhart, Ree, Das en Ringslang. Een nadere uitwerking van de inrichting en het beheer van de ecologische verbindingzone vindt plaats in de planuitwerkingsfase. Een belangrijk uitgangspunt zal hierbij zijn, zoals indiener terecht opmerkt, dat de functie als zwaairom voor roeiers en zeilers behouden blijft.

Punt 5

De ambitie om een waterplas achter Bruil te realiseren is een goed initiatief. Dit mag er volgens indiener niet toe leiden dat mensen niet meer bij de oevers van de Rijn mogen komen. Eerder is het idee ontstaan om het beheer van de waterplas en de oevers van de Rijn door de bevolking te laten doen. Indiener verzoekt om de mogelijkheid te onderzoeken om voor de oevers van de Rijn een beheersteam van vrijwilligers op te richten.

Reactie:

De waterplas heeft als doel om een veilig alternatief te bieden voor het zwemmen in de Rijn. Dit laatste is gezien de aanwezige scheepvaart en stromingen zeer gevaarlijk. De bewegwijzerde paden door de Wageningse Bovenpolder bieden de mogelijkheid om te lopen langs de oevers van de Rijn.

De suggestie met betrekking tot het inwonersinitiatief wordt nader onderzocht. De gemeente Wageningen gaat kijken of dit past in een "Right to Challenge". Voor meer informatie hierover kan contact worden opgenomen met de gemeente Wageningen.

Punt 6

Het voorkeursalternatief levert geen bijdrage aan de versterking van of het veiliger maken van "kleine" watersport, zoals roeien, kanoën en zeilen. Indiener zou bij minder gunstig weer ook over veilig roeiwater willen beschikken.

Reactie:

Het belang van veilig roeiwater wordt door de procespartners onderschreven. Binnen de gebiedsontwikkeling Grebbedijk is dit ook als ambitie benoemd en zijn de mogelijkheden hiervoor onderzocht. Zo is als onderdeel van de kansrijke alternatieven onderzocht of een brede Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul in de Plasserwaard kan worden aangelegd met verbinding naar de haven. Ook is seizoensgebonden recreatief medegebruik van deze brede KRW-geul onderzocht (onder seizoensgebonden medegebruik wordt verstaan: gemiddeld 57 dagen in de periode tussen 1 oktober tot 1 april). In een ander kansrijk alternatief is onderzocht of een smalle KRW-geul mogelijk is. De conclusie van dit onderzoek is dat de brede geul, in combinatie met seizoensgebonden recreatief medegebruik, (juridisch) niet haalbaar is. Beide varianten, zowel de brede als de smalle KRW-geul, hebben in de aanlegfase negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Rijntakken. Echter, de negatieve effecten van een brede KRW-geul met daarnaast nog de negatieve effecten van recreatief medegebruik zijn dermate significant dat deze niet uitvoerbaar wordt geacht. Verder is er voor de aanleg van een brede KRW-geul met recreatief medegebruik geen zicht op financiële dekking van één van de partners.

Punt 7

Indiener vraagt aandacht voor de gevolgen van de versterking van de waterkering voor buitendijkse bewoners.

Reactie:

De gevolgen van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk op de buitendijks gelegen woningen, met name de vraag of de maatregelen in het kader van de gebiedsontwikkeling effecten hebben op de hoogte van de waterstanden, worden in de planuitwerkingsfase in beeld gebracht.

Punt 8

Tot slot vraagt indiener hoe verkeers- en parkeeroverlast voor de bewoners van de Blauwe Kamer wordt opgelost.

Reactie:

De zorg van indiener over verkeers- en parkeeroverlast op de weg aan de Blauwe Kamer wordt door de procespartners onderkend. Het verbeteren hiervan is onderzocht binnen de gebiedsontwikkeling, maar maakt geen onderdeel uit van de opgaven of ambities die zijn opgenomen in het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling. Recent is de parkeercapaciteit bij het restaurant en langs de weg uitgebreid naar

zo'n 90 plaatsen. De zorg van indieners wordt door de procespartners onder de aandacht gebracht bij de eigenaar en beheerder van deze openbare weg.

Zienswijze 8: Gemeenteraad van de Gemeente Wageningen

De gemeenteraad wil dat in het definitieve voorkeursalternatief een kleine verbinding van circa 15 meter breedte tussen de haven en de streng in de Plasserwaard wordt toegevoegd. Dit ten behoeve van het creëren van veilig roeiwater. Dit moet zodanig gebeuren dat deze de plas/het gebied waar de porseleinhoen thans zijn thuisbasis heeft in tact laat. Eventuele compensatie hiervoor zou gevonden kunnen worden in: de verplaatsing van VADA naar de noordzijde van de haven naast Argo, hiermee zou de brede variant van de ecologische verbinding gerealiseerd kunnen worden, en/of, de inrichting van terreinen in de Maneswaard aan de overzijde van de Rijn ten behoeve van die doelsoorten voor wie de aanleg van deze verbinding een inkrimping van hun habitat betekent. Grondeigenaren aan de overzijde van de Rijn zijn bereid hun grondeigendom te verkopen waardoor de mogelijkheid van compensatie in dit gebied voor deze soorten ontstaat.

Reactie:

Het belang van veilig roeiwater wordt door de procespartners onderschreven. Binnen de gebiedsontwikkeling Grebbedijk is dit ook als ambitie benoemd en zijn de mogelijkheden hiervoor onderzocht. Zo is als onderdeel van de kansrijke alternatieven onderzocht of een brede Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul in de Plasserwaard kan worden aangelegd met verbinding naar de haven (in de zienswijze streng genoemd). Ook is seizoensgebonden recreatief medegebruik van deze brede KRW-geul onderzocht (onder seizoensgebonden medegebruik wordt verstaan: gemiddeld 57 dagen in de periode tussen 1 oktober en 1 april). In een ander kansrijk alternatief is onderzocht of een smalle KRW-geul mogelijk is. De conclusie van dit onderzoek is dat de brede geul, in combinatie met seizoensgebonden recreatief medegebruik, (juridisch) niet haalbaar is. Beide varianten, zowel de brede als de smalle KRW-geul, hebben in de aanlegfase negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Rijntakken. Echter, de negatieve effecten van een brede KRW-geul met daarnaast nog de negatieve effecten van recreatief medegebruik zijn dermate significant dat deze niet uitvoerbaar wordt geacht. Verder is er voor de aanleg van een brede KRW-geul met recreatief medegebruik geen zicht op financiële dekking van één van de partners. In het voorkeursalternatief is uiteindelijk de smalle KRW-geul opgenomen zonder verbinding met de haven. Het weglaten van de verbinding met de haven heeft namelijk als gevolg dat er minder vergraven moet worden waardoor de effecten op bestaande natuurwaarden beperkter zijn. Hieronder wordt toegelicht waarom een brede KRW-geul met recreatief medegebruik hiervan niet uitvoerbaar wordt geacht.

De effecten op instandhoudingsdoelstellingen van N2000-gebied Rijntakken moeten voor de dijk, de natuurontwikkeling en recreatie afzonderlijk inzichtelijk worden gemaakt en een eventuele ADC-toets moet ook per onderdeel worden uitgevoerd. De effecten van het seizoensgebonden medegebruik zijn onderzocht in de alternatievenafweging ecologie (achtergronddocument van het MER), hierbij is breder gekeken dan de porseleinhoen. Het Natura 2000-gebied Rijntakken heeft buiten een functie als broedlocatie van soorten zoals de porseleinhoen, een functie voor diverse niet-broedvogels die het gebied gebruiken in de winterperiode. Seizoensgebonden medegebruik van de brede KRW-geul heeft daarmee een negatief effect op deze instandhoudingsdoelen in de vorm van optische en mechanische verstoring. Daarnaast heeft een brede KRW-geul een grotere overlap qua oppervlakte met leefgebieden van Natura-2000 gebied doelsoorten, zoals de kwartelkoning en porseleinhoen, dan de smalle geul. Hierdoor is de brede KRW-geul met recreatief medegebruik als zeer negatief is beoordeeld in de alternatievenafweging ecologie

Om een vergunning te verkrijgen op grond van de Wet Natuurbescherming voor het aanleggen van een brede KRW-geul met de mogelijkheid van seizoensgebonden recreatief medegebruik moet een ADC-toets worden uitgevoerd. Zoals hiervoor werd toegelicht moet deze worden uitgevoerd vanwege de (mogelijke) significant negatieve effecten van deze maatregelen op de instandhoudingsdoelstellingen voor de kwartelkoning en porseleinhoen. Voordat de vraag beantwoord kan worden of compensatie mogelijk is op de door indiener genoemde locaties moet worden gekeken of er geen alternatieven zijn (A) en of er een dwingende reden van groot openbaar belang is (D). Met name voor het recreatieve medegebruik is het erg moeilijk om zowel: het ontbreken van alternatieven (A) én een dwingende reden van groot openbaar

belang (D) te onderbouwen. Hiernaast is het voor de realisatie van de KRW-opgave het niet noodzakelijk om voor de brede geul te kiezen. De smallere geul zoals opgenomen in de kansrijke alternatieven en het voorkeursalternatief heeft een vergelijkbaar of zelfs beter doelbereik dan de brede KRW-geul.

Zoals hierboven al werd opgemerkt wordt aan compensatie pas toegekomen als de A en de D voldoende onderbouwd zijn. Compensatie mag zowel buiten het projectgebied als binnen hetzelfde Natura 2000-gebied plaatsvinden. De locatie in de Wolfswaard is volgens onze inschatting niet geschikt om de compensatie opgave in te richten. Voor de compensatieopgave is zowel leefgebied van de kwartelkoning als de porseleinhoen nodig. Voor de Wolfswaard is gekeken naar een groter deel dan enkel de oeverzone, hieruit is gebleken dat er onvoldoende oppervlakte 'niet bezet' leefgebied van kwartelkoning beschikbaar is in de Wolfswaard. De oeverzone is op de leefgebiedenkaart van Sovon (Sierdsema et al., 2008) als bezet leefgebied gekarteerd. Daarnaast wordt een strook van 100 meter ten opzichte van de koppen van de kribben verstoord door de aanwezige scheepvaart. De gehele Wolfswaard is daarom afgevalen als kansrijke compensatielocatie voor de kwartelkoning.

Verder wordt opgemerkt dat het aanleggen van een verbinding of streng, zoals door indiener wordt voorgesteld, tussen de haven en de smalle KRW-geul geen volwaardige invulling geeft aan de ambitie om veilig roeiwater te creëren. De KRW-geul is namelijk te smal om roeiboten elkaar veilig te laten passeren.

Gedurende de planuitwerkingsfase wordt een omgevingstafel georganiseerd met de watersportverenigingen om te komen tot een passende inrichting met betrekking tot de inrichting van de terreinen en de ecologische verbindingzone.

Zienswijze 9: Veerdienst Opheusden-Wageningen

Punt 1

Indiener is verbaasd dat hij niet eerder in het participatieproces is betrokken en wil hier graag uitleg over hebben. De Veerdienst Opheusden-Wageningen verzoekt om, samen met gebruikers van zijn diensten, betrokken te worden bij de verdere planuitwerking van het project.

Reactie:

In de verkenningfase van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk is met name aandacht geweest voor het bepalen van de opgaven en ambities van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk en de trechtering naar een voorkeursalternatief. Omdat de besluiten die zijn genomen in deze fase van de gebiedsontwikkeling (vooralnog) niet direct gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van de Veerdienst Opheusden-Wageningen is ervoor gekozen om indiener niet actief te betrekken gedurende de verkenningfase van het project. In de volgende fases van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk wordt de eigenaar van Veerdienst Opheusden-Wageningen, op eigen verzoek, als dijkdenker betrokken. Verder wordt voor een beantwoording van deze zienswijze verwezen naar de algemene beantwoording inzake hinder, overlast en bereikbaarheid onder paragraaf 2.3 in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Punt 2

Indiener vraagt of de huidige verkeerssituatie voor alle verkeer, met ontsluiting vanuit zowel Rhenen als Wageningen, gehandhaafd blijft.

Reactie:

Het autovrij/autoluw maken van de Grebbedijk in het landelijk gebied door ontsluiting van bedrijven via het binnenveld is niet haalbaar gebleken gezien de kosten en het ontbreken van draagvlak en maakt dan ook geen onderdeel uit van de opgaven en ambities uit het voorkeursalternatief.

Punt 3

De bewegwijzering richting de Veerdienst Opheusden-Wageningen, ziet indiener graag terugkomen aan het begin van de Grebbedijk, zowel de kant van Rhenen als de kant van Wageningen. Verder vraagt indiener zich af waarom het bord, zonder enig overleg, aan de kant van Wageningen, is weggehaald. Indiener wil graag dat deze wordt teruggeplaatst.

Reactie:

Wij betreuren het dat de bewegwijzering is weggehaald zonder overleg met de Veerdienst Opheusden-Wageningen. De gemeente Wageningen gaat uitzoeken waarom de bewegwijzering is weggehaald en koppelt dit rechtstreeks terug aan indiener.

Punt 4

Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden wil de Veerdienst Opheusden-Wageningen graag dat deze zodanig gefaseerd worden dat deze voor de gebruikers hiervan te allen tijde bereikbaar is. Ook wil indiener graag dat tijdelijke verkeersmaatregelen (bijvoorbeeld bewegwijzering en inzet verkeersregelaars) met indiener af te stemmen.

Reactie:

Wij hebben begrip voor de zorgen van de Veerdienst Opheusden-Wageningen met betrekking tot bereikbaarheid en hinder in relatie tot de bedrijfsvoering. In de volgende fases van de gebiedsontwikkeling wordt indiener als dijkdenker betrokken zodat de zorgen voldoende aandacht krijgen in deze fases. Verder wordt voor een beantwoording van deze zienswijze verwezen naar de algemene beantwoording inzake hinder, overlast en bereikbaarheid onder paragraaf 2.2 en 2.3 in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Punt 5

Indiener vraagt welke schadevergoedingsregeling van toepassing is bij de uitvoering van de werkzaamheden.

Reactie:

Voor beantwoording van dit onderdeel van de zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.3 van het thematisch deel van de inspraaknota waarin de verschillende vormen van schadevergoeding worden toegelicht.

Zienswijze 10

Punt 1

Tijdens de presentatie van het voorkeursalternatief in het WICC is indiener ter plaatse te verstaan gegeven dat het voorkeursalternatief wel open staat voor het indienen van een zienswijze maar dat het echter geen zin heeft omdat alle mogelijkheden al zijn afgewogen, besproken en besloten. Desondanks wil indiener toch een zienswijze indienen in de veronderstelling dat er ook naar burgers wordt geluisterd en niet alleen naar overheidsinstanties en projectadviseurs.

Reactie:

Wij betreuren het dat bij de indiener de indruk is ontstaan dat het indienen van een zienswijze geen zin heeft. Met de ter inzagelegging van het ontwerp Nota VKA is de intentie een ieder uit te nodigen om een zienswijze in te dienen. De zienswijzen worden door de procespartners meegenomen bij de vaststelling van het definitieve voorkeursalternatief.

Punt 2

Indiener vindt het een gemiste kans dat Bruil niet wordt verplaatst naar de andere (noord) zijde van de haven. Voor de bedrijfsvoering van Bruil en voor Wageningen is dit een uitgelezen kans en biedt dit diverse voordelen: de logistiek van het bedrijf te herstructureren en daarmee te verbeteren, betere bereikbaarheid van het bedrijf in het geval van calamiteiten, besparing infrastructurele voorzieningen op de dijk, verminderen geluidsbelasting voor natuur, belevingswaarde van de gewenste waterplas en verbinding met Wageningen, gebruik van de kom van de haven voor recreatievaart of boten en eventueel mogelijkheden voor Argo om ter plekke een botenloods en aanlegsteigers te realiseren. De kosten voor het verplaatsen van Bruil kunnen volgens indiener worden gefinancierd door Bruil, vanuit de gebiedsontwikkeling Grebbedijk en door de gemeente Wageningen.

Reactie:

Indiener merkt terecht op dat de verplaatsing van de betoncentrale Bruil kan bijdragen aan het optimaliseren van de relatie tussen de stad en de uiterwaarden. De verplaatsing van Bruil, en daarmee ook van VADA en

Argo, was gekoppeld aan de grote waterplas uit Kansrijk Alternatief 3. Het is een bestuurlijke keuze geweest om de grote waterplas en de verplaatsing van Bruil niet op te nemen in het voorkeursalternatief voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. De reden daarvoor is dat er onvoldoende zicht is op financiële dekking en vergunbaarheid voor de verplaatsing van Bruil en het gegeven dat deze ontwikkeling meer tijd zou vergen dan beschikbaar is binnen het tijdspad van de Grebbedijk gebiedsontwikkeling.

Punt 3

De verplaatsing van Bruil heeft als gevolg dat de verkeersstromen eenvoudiger en overzichtelijker worden. Het ontbreken van vrachtverkeer heeft grote voordelen. Autoverkeer vanuit de Havenstraat zou geweerd moeten worden volgens indiener. Autoverkeer kan worden omgeleid zodat er alleen bestemmingsverkeer zal ontstaan en er geen doorgaande route ontstaat “over de dijk”. Indien Welkoop vreest voor minder klandizie zou deze winkel volgens indiener heel goed passen in het Nudepark in de nabijheid van de Gamma.

Reactie:

Onder punt 3 is al toegelicht de verplaatsing van Bruil niet is opgenomen in het voorkeursalternatief voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

Wij hebben begrip voor de zorgen van indiener met betrekking tot verkeersveiligheid. In het voorkeursalternatief is nog geen keuze gemaakt over de verdeling van de verkeersstromen over de beide kruinen. De verdere uitwerking hiervan vindt plaats in de planuitwerkingsfase. Over de gehele lengte van de dijk wordt hier in nader detail naar gekeken, inclusief de aansluitingen op bijvoorbeeld de Veerweg, de Havenafweg, bij steenfabriek De Plasserwaard en het Hoornwerk. Voor een verdere beantwoording van deze zienswijze wordt verwezen naar de algemene beantwoording inzake mobiliteit in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Zienswijze 11

Punt 1

Vanwege hun onderneming willen indieners geen autoluwe dijk. Zij moeten bereikbaar zijn voor zowel auto's als vrachtverkeer.

Reactie:

Het autovrij/autoluw maken van de Grebbedijk in het landelijk gebied door ontsluiting van bedrijven via het binnenveld is niet haalbaar gebleken gezien kosten en draagvlak en maakt geen onderdeel uit van de opgaven en ambities uit het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

Punt 2

Indiener vraagt om aandacht voor de borging van bereikbaarheid voor klanten tijdens de werkzaamheden.

Reactie:

Wij hebben begrip voor de zorgen over bereikbaarheid in relatie tot de bedrijfsvoering van indiener. Een belangrijk onderwerp bij de uitvoering van de werkzaamheden is de bereikbaarheid van woningen en bedrijven gelegen binnen het projectgebied. Gedurende de planuitwerkingsfase wordt hier in detail naar gekeken in overleg met bewoners en bedrijven. In de volgende fases van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk blijft indiener hiernaast ook als dijkdenker betrokken. Verder is de bereikbaarheid van woningen en bedrijven een beoordelingspunt in MER fase 2. Voor een verder beantwoording van dit onderdeel van deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.3 van het thematische deel van de inspraaknota over hinder, overlast en bereikbaarheid.

Punt 3

Indieners willen geen oobos ten westen van de steenfabriek ‘De Plasserwaard’ zodat het huidige uitzicht op de toren van Opheusden behouden blijft.

Reactie:

Vanuit de opgaven van het Natura 2000-beheerplan Rijntakken en het Gelders Natuurnetwerk (GNN) is er een aantal inrichtingsopgaven in het gebied, waaronder het samenvoegen van verspreid gelegen stukjes zachthoutoibos bos zodat grotere, kwalitatief robuuste boskernen ontstaan in de Plasserwaard. In het voorkeursalternatief is in de Plasserwaard ten westen van de steenfabriek circa 7 hectare oobos voorzien. Dit bos geeft een zeer positieve impuls aan de instandhoudingsdoelstellingen benoemd in het Natura 2000-beheerplan Rijntakken voor zachthoutoibossen, subtype essen-iepenbos. In de planuitwerkingsfase wordt de situering en landschappelijke inpassing van het oobos nader onderzocht. De zichtlijn naar de kerk van Opheusden en waterveiligheidsaspecten zijn daarbij aandachtspunten.

Punt 4

Indieners vinden het belangrijk dat overlast van de gebiedsontwikkeling zoveel mogelijk voorkomen moeten worden.

Reactie:

In de verkenningsfase zijn hinder, overlast en bereikbaarheid als thema's betrokken in het MER Fase 1 bij de afweging om te komen tot een voorkeursalternatief. Voor de verschillende kansrijke alternatieven is voor deze thema's kwalitatief ingeschat welke effecten te verwachten zijn. In de planuitwerkingsfase wordt verder inzichtelijk gemaakt welke effecten in relatie tot deze thema's worden verwacht en welke maatregelen mogelijk zijn om deze nadelige effecten zoveel mogelijk ongedaan te maken of te beperken. Voor beantwoording van dit onderdeel van de zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.3 van het thematisch deel van de inspraaknota.

Punt 5

Indieners kunnen zich vinden in het aanbrengen van een Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul maar het is voor hen geen optie om deze KRW-geul open te stellen voor watersport vanwege geluidoverlast en natuurwaarden.

Reactie:

Een KRW-geul met recreatief medegebruik maakt geen onderdeel uit van de opgaven en ambities van het voorkeursalternatief voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

Zienswijze 12

Indiener verzoekt om specifiek te benoemen in het voorkeursalternatief, en niet te verwijzen naar de planuitwerkingsfase, het belang van behoud en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het Rivieren- en Uiterwaardenlandschap (dit is een complementair element aan natuurwaarden) in het gebied langs de Grebbedijk. Volgens indiener zou dit vermeld moeten worden in:

- 2.3 Gebiedsambities Grebbedijk: onder 'impuls ruimtelijke kwaliteit' en 'recreatieve mogelijkheden';
- 3.3 onder 'recreatie' (passieve recreatie van wandelaars/fietsers vanaf de Grebbedijk), en;
- 3.6 onder 'draagvlak'.

Reactie:

Net als indiener onderschrijven de procespartners van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk het belang van behoud en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het Rivieren- en Uiterwaardenlandschap. Met het voorkeursalternatief wordt beoogd om hier een impuls aan te geven door onder andere de realisatie van een gesplitste kruin, een waterplas, een Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul en overstromingsmoeras. Belangrijk aandachtspunt voor de planuitwerkingsfase betreft de landschappelijke inpassing van deze elementen. Om dit verder te benadrukken is in de Nota VKA onder paragraaf 3.1 toegevoegd: "Het voorkeursalternatief voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk draagt bij aan versterking van het bijzondere rivieren- en uiterwaardenlandschap tussen de Grebbeberg en de Wageningse berg".

Zienswijze 13

Indiener kan zich vinden in het voorkeursalternatief voor het landelijke gebied maar wil wel een aantal punten benoemen die voor indiener belangrijk zijn.

Punt 1

Vanwege hun onderneming willen indieners geen autoluwe dijk. Zij moeten bereikbaar zijn voor zowel auto's als vrachtverkeer.

Reactie:

Het autovrij/autoluw maken van de Grebbedijk in het landelijk gebied door ontsluiting van bedrijven via het binnenveld is niet haalbaar gebleken gezien kosten en draagvlak en maakt geen onderdeel uit van de opgaven en ambities uit het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

Punt 2

Indieners willen dat de nu aanwezige afritten behouden blijven.

Reactie:

Uitgangspunt is dat bestaande inritten, waar mogelijk, worden teruggebracht. Gedurende de planuitwerkingsfase wordt gekeken of en naar de wijze waarop de bestaande inritten in de plannen ingepast kunnen worden. Dit gebeurt in overleg met de betreffende eigenaren.

Punt 3

Indieners verzoeken om planschade te laten berekenen door een onafhankelijk bureau voorafgaand aan en na de werkzaamheden.

Reactie:

De zorgen van indiener in relatie tot schade zijn begrijpelijk. In paragraaf 2.3 van het thematische deel van de inspraaknota worden de verschillende soorten schadevergoeding nader toegelicht en ook hoe deze in de planuitwerkingsfase mogelijk worden vormgegeven.

Punt 4

De bereikbaarheid voor klanten tijdens de werkzaamheden is voor indieners een belangrijk aandachtspunt.

Reactie:

Wij hebben begrip voor de zorgen over bereikbaarheid in relatie tot de bedrijfsvoering van indiener. Een belangrijk onderwerp bij de uitvoering van de werkzaamheden is de bereikbaarheid van woningen en bedrijven gelegen binnen het projectgebied. Gedurende de planuitwerkingsfase wordt hier in detail naar gekeken in overleg met bewoners en bedrijven. In de volgende fases van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk blijft indiener ook als dijkdenker betrokken. Verder is de bereikbaarheid van woningen en bedrijven een beoordelingspunt in MER fase 2. Voor een verder beantwoording van dit onderdeel van deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.3 van het thematische deel van de inspraaknota over hinder, overlast en bereikbaarheid.

Punt 5

Indieners willen geen oobos ten westen van de steenfabriek 'De Plasserwaard' zodat het huidige uitzicht op de toren van Opheusden behouden blijft. Ook vanuit waterveiligheidsoverwegingen (windworp) is dit niet wenselijk.

Reactie:

Vanuit de opgaven van het Natura 2000-beheerplan Rijntakken en het Gelders Natuurnetwerk (GNN) is er een aantal inrichtingsopgaven in het gebied, waaronder het samenvoegen van verspreid gelegen stukjes zachthoutoobos bos zodat grotere, kwalitatief robuuste boskernen ontstaan in de Plasserwaard. In het voorkeursalternatief is in de Plasserwaard ten westen van de steenfabriek circa 7 hectare oobos voorzien. Dit bos geeft een zeer positieve impuls aan de instandhoudingsdoelstellingen benoemd in het Natura 2000-beheerplan Rijntakken voor zachthoutoobossen, subtype essen-iepenbos. In de planuitwerkingsfase wordt de situering en landschappelijke inpassing van het oobos nader onderzocht. De zichtlijn naar de kerk van Opheusden en waterveiligheidsaspecten zijn daarbij aandachtspunten.

Punt 6

Indieners zijn mogelijkheden voor het creëren van een wandelpad aan de oostkant van de steenoven “De Plasserwaard” over de zomerdijk naar de jachthaven van Wageningen.

Reactie:

Een wandelpad vanuit de Plasserwaard richting de jachthaven conflicteert met de aanwezige natuurwaarden en de ecologische verbinding. De getrapte dijk biedt wel de mogelijkheid om het natuurlandschap goed te kunnen beleven.

Punt 7

Indieners verzoeken om bestaande fruitbomen in te passen op de nieuw aan te leggen dijk.

Reactie:

In de planuitwerking zal samen met de indiener worden gekeken of de aanwezige fruitbomen ook bij de toekomstige dijk kunnen worden ingepast. Het uitgangspunt van het beleid van het waterschap Vallei en Veluwe is wel dat er geen beplanting mag worden aangebracht binnen de kernzone van de primaire waterkering.

Punt 8

Indieners vragen voldoende aandacht voor agrariërs en bewoners binnen het projectgebied in relatie tot belangenbehartigers vanuit voornamelijk natuurverenigingen.

Reactie:

Er is zo goed mogelijk getracht om binnen de dijkdenkers een goede en gebalanceerde weerspiegeling te bewerkstelligen vanuit de diverse belangen. Zo is ook een aantal dijkdenkers, waaronder de indiener, agrariër en/of bewoner van het landelijk gebied van de Grebbedijk.

Zienswijze 14: IJclub Rhenen

Punt 1

Een goede uitrit en toegangsweg naar de natuurisbaan de “De Blauwe Kamer” is niet uitgewerkt in de Nota VKA. Indieners geven aan dat een goede afrit van essentieel belang is.

Reactie:

Uitgangspunt is dat bestaande inritten, waar mogelijk, worden teruggebracht. Gedurende de planuitwerkingsfase wordt gekeken of en naar de wijze waarop de bestaande inritten in de plannen ingepast kunnen worden. De wens van indiener wordt meegenomen in de planuitwerkingsfase. Verder wordt voor beantwoording van deze vraag verwezen naar paragraaf 2.1 van het thematische deel van de inspraaknota.

Punt 2

De IJclub Rhenen geeft verder aan dat de Grebbedijk een doorgaande weg moet blijven, dit is ook beter voor de bereikbaarheid bij calamiteiten.

Reactie:

Het autovrij/autoluw maken van de Grebbedijk in het landelijk gebied door ontsluiting van bedrijven via het binnenveld is niet haalbaar gebleken gezien kosten en gebrek aan draagvlak en maakt geen onderdeel uit van de opgaven en ambities uit het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

Punt 3

Verder zijn indieners van mening dat zowel voetgangers als fietsers gebruik kunnen maken van het lager gelegen deel van de dijk.

Reactie:

Verkeersveiligheid vormt een belangrijk aandachtspunt voor de procespartners binnen de gebiedsontwikkeling. Om de continuïteit van de Grebbedijk als geheel te versterken wordt over het gehele traject, dus ook op het traject Pabstendam – Veerweg van de Grebbedijk, aan de buitendijkse zijde een

getrapte kruin toegepast wat ruimte geeft voor het versterken van de recreatieve routes en ook een impuls kan geven aan de verkeersveiligheid. In het voorkeursalternatief is nog geen keuze gemaakt tussen de verdeling van verkeersstromen op de beide kruinen. De aangedragen suggesties van indiener worden meegenomen in de verdere uitwerking van het thema mobiliteit in de planuitwerkingsfase.

Punt 4

Gedurende de werkzaamheden moet de bereikbaarheid over de Grebbedijk worden geborgd. Ook moet overlast als gevolg van werkzaamheden zoveel mogelijk worden voorkomen.

Reactie:

Wij hebben begrip voor de zorgen van indiener met betrekking tot bereikbaarheid en hinder. Zie voor beantwoording van deze zienswijze verder paragraaf 2.3 van het thematische onderdeel van de inspraaknota.

Zienswijze 15: Gelderse Natuur en Milieufederatie

Punt 1

Gelet op de bestaande en beoogde natuurfuncties in het Natura 2000-gebied vinden indieners de ontwikkeling van een zwemplas niet wenselijk. Indieners verzoeken af te zien van deze plannen en vast te houden aan het oorspronkelijke concept voor verdere natuurontwikkeling en aanleg van een nevengeul in de Wageningse Uiterwaard. De Gelderse Natuur en Milieufederatie vraagt zich af waarom in het voorkeursalternatief niet is gekozen om de bestaande nevengeul onder de Pabstendam door te verbinden met het (nog) aan te leggen deel van de nevengeul aan de andere kant van de Pabstendam en bijvoorbeeld aan te sluiten bij het oorspronkelijke ontwerp van Ganzenfles en Van Ziel uit 1996. Dit laatste heeft de voorkeur van indieners.

Reactie:

Bij de start van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk zijn door de procespartners de opgaven en ambities voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk vastgesteld. In de Nota Voorkeursalternatief (Nota VKA) is door de procespartners beschreven welk alternatief de voorkeur heeft gelet op de opgaven en de ambities. Dit voorkeursalternatief bestaat uit een combinatie van maatregelen op gebied van waterveiligheid, natuur, recreatie, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. Het voorkeursalternatief weerspiegelt de bestaande opgaven en ambities op deze thema's.

De waterplas in het voorkeursalternatief biedt mogelijkheden voor zowel natuurontwikkeling als voor recreatie. Met de waterplas wordt voorzien in een grote behoefte vanuit onder andere de gemeente Wageningen aan veilig zwemwater. De aanleg van een waterplas in de Driehoek is in de alternatieven afweging ecologie (achtergrond document van het MER) beoordeeld op het gebied van soortenbescherming, gebiedsbescherming en het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Wij zijn ons terdege bewust van de significante effecten met betrekking tot de natuur. Wanneer in de planuitwerking uit de passende beoordeling blijkt dat de effecten significant zijn en niet gemitigeerd kunnen worden is een ADC-toets noodzakelijk.

Gedurende de verkenningsfase heeft het plan van Ganzenfles en Van Ziel uit 1996 de revue gepasseerd. In de mogelijke oplossingsrichtingen 2, 4, 5 en 6 zijn varianten van dit plan opgenomen. Bij de trechtering naar drie kansrijke alternatieven is dit concept niet meer als onderdeel van de kansrijke alternatieven in het voorkeursalternatief teruggekomen, gezien de (gefaseerde) ambities van de Gemeente Wageningen voor het betrekken van de jachthaven richting de stad en vanwege negatieve effecten op bestaande natuurwaarden in en rondom de geul door verandering in dynamiek en verdrogend effect door een drainerende werking.

Punt 2

De Gelderse Natuur en Milieufederatie is van mening dat het realiseren van een zwemplas op gespannen voet staat met het Aanwijzingsbesluit Natura2000 Rijntakken, het beheerplan voor de Rijntakken en de Wet natuurbescherming. De gronden waar de zwemplas is voorzien maken namelijk onderdeel uit van

Reactie:

De aanleg van een waterplas in de Driehoek is in de alternatieven afweging ecologie (achtergrond document van het MER) beoordeeld op het gebied van soortenbescherming, gebiedsbescherming en het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Wij zijn ons terdege bewust van de significante effecten met betrekking tot de natuur en het (potentiële) leefgebied van de kwartelkoning in het bijzonder. Wanneer in de planuitwerking uit de passende beoordeling blijkt dat de effecten significant zijn en niet gemitigeerd kunnen worden is een ADC-toets noodzakelijk.

Punt 3

Indieners zijn van mening dat de gronden ten westen van de Pabstendam voor het grootste deel liggen in het GNN en voor een kleiner deel in de Groene Ontwikkelingszone (GO). Omzetting van gronden met natuurfuncties en natuurontwikkeldoelen naar intensievere vormen van recreatie vindt de Gelderse Natuur en Milieufederatie onder andere strijdig met de Omgevingsverordening Gelderland (artikel 2:39). De potentie voor verdere natuurontwikkeling in dit gebied is hoog. Een intensieve zwemfunctie in de zomerperiode heeft een aantal negatieve effecten op de natuurdoelstellingen: verstoring van vogels en andere diersoorten (zowel overdag maar ook in de avond), betreding van vegetaties van onder andere de te ontwikkelen plasdras situaties, vervuiling van de omgeving met afval, vervuiling van de waterkwaliteit met afval maar ook met zonnebrandcrème, eutrofiëring van het water, gebruik van kampvuren en extra verkeersaantrekkende werking met als gevolg meer verstoring van de omliggende natuur. Ook gaan de functie van open water voor watervogels niet altijd samen met zwemwater vanwege de kans op zwemmersjeuk.

Reactie:

Zoals toegelicht bij de beantwoording van punt 1 zijn wij ons bewust van de negatieve effecten met betrekking tot de natuurdoelstellingen van het gebied. Wanneer in de planuitwerkingsfase uit de passende beoordeling blijkt dat de effecten significant negatief zijn en niet gemitigeerd kunnen worden is een ADC-toets noodzakelijk. Daarnaast zullen in de planuitwerkingsfase inrichtingsmaatregelen worden uitgewerkt om ongewenste verstoring en betreding te voorkomen en om voldoende verversing van het water te garanderen. In het MER fase I zijn aanbevelingen gedaan over onder andere zwemwaterkwaliteit en beheer.

Punt 4

In de bestaande situatie schiet handhaving in de Wageningse uiterwaarden reeds tekort, met negatieve gevolgen voor de natuur. Een verdere vergroting van de recreatiedruk vindt de Gelderse Natuur en Milieufederatie daarom niet wenselijk.

Reactie:

De waterplas zorgt vooral voor een herverdeling van de bestaande recreatiedruk op de uiterwaarden. Het realiseren van grootschalige (parkeer) voorzieningen en faciliteren van horeca maakt geen onderdeel uit van de opgave of ambities van het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Hierdoor is er geen sprake van een waterplas met een regionale functie. In de planuitwerkingsfase worden effecten, zoals verstoring, als gevolg van de realisatie en het gebruik van een waterplas verder onderzocht en uitgewerkt. De Gelderse Natuur en Milieufederatie merkt terecht op dat handhaving een belangrijk aandachtspunt is. In de planuitwerkingsfase wordt gekeken hoe de handhaving in combinatie met inrichtingsmaatregelen de rust aan de zuidelijke oever kan garanderen.

Punt 5

Het ontwerp uit het voorkeursalternatief zorgt voor een breder dijkprofiel aan de rivierkant. Indieners zouden het een slechte zaak vinden als dit zou leiden tot een afname van het areaal Natura2000-gebied. Graag ziet de Gelderse Natuur en Milieufederatie bevestigd dat de gronden onderdeel blijven uitmaken van Natura2000-gebied Rijntakken.

Reactie:

Op dit moment kunnen wij geen toezegging doen over het wel of niet aanpassen van de begrenzing van het N2000-gebied Rijntakken. Dit wordt in de planuitwerkingsfase nader onderzocht en afgestemd met het bevoegd gezag.

Punt 6

Tot slot biedt een breder dijkprofiel kansen voor het ontwikkelen van bloem- en kruidenrijke vegetaties (mogelijk ook stroomdalgrasland H6120) en een natuurlijker gradiënt naar de uitwaarden. De Gelderse Natuur en Milieufederatie verzoekt dit element op te nemen als aanvullende natuurmaatregel boven op de bestaande beleidsopgaven voor natuur in dit gebied.

Reactie:

In het huidig en toekomstig dijkbeheer wordt rekening gehouden met de mogelijkheid om de Grebbedijk (meer) te benutten als leefgebied voor insecten, zoals vlinders en bijen. Binnen Waterschap Vallei en Veluwe wordt gewerkt aan een 'Brede Kijk op de Dijk'. Bloemrijke dijken zijn bevorderlijk voor de biodiversiteit van flora en fauna (zoals bijen en vlinders) en de landschappelijke beleving. Dit is onderdeel van het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

Zienswijze 16

Punt 1

Indieners eisen dat de situatie bij de aangrenzende dijk blijft zoals deze nu is: de teen van de binnenzijde van de dijk moet op dezelfde plek blijven, de helling van het talud moet niet veranderd worden ten opzichte van de huidige situatie, het maaibeheer wordt conform eerdere afspraken door indieners uitgevoerd en de aanwezige drain binnendijks blijft intact.

Reactie:

In het voorkeursalternatief blijft de teen aan de binnenzijde van de dijk ter hoogte van de Havenstraat en Niemeijerstraat op de huidige locatie. Het maaibeheer van de dijk bij de Havenstraat zal met de bewoners in de planuitwerkingsfase nader worden uitgewerkt en vormgegeven. De helling van het talud wordt in het voorkeursalternatief wel verflauwd. Dit is het gevolg van beheereisen van Waterschap Vallei en Veluwe die voor de gehele dijk van toepassing zijn. In de planuitwerkingsfase wordt onderzocht of de huidige drain behouden kan blijven, dit zal met de bewoners worden besproken.

Punt 2

In het voorkeursalternatief wordt een geringe verhoging van de dijk voorzien. Indieners vragen nogmaals om elke reële technische mogelijkheid te benutten om mogelijk te maken dat de dijk in zijn geheel niet verhoogd hoeft te worden.

Reactie:

Tijdens de verkenningsfase is veel onderzoek (innovaties) verricht naar de dijk om de ingreep van de versterking zo beperkt mogelijk te houden. Dit heeft geleid tot een reductie van de hoogteopgave van dijk, de hoogteopgave is nu 20 tot 40 centimeter. Het zoeken naar verdere optimalisaties om de versterkingsopgave te beperken wordt voortgezet in de planuitwerkingsfase.

Punt 3

Indieners zijn van mening dat verkeersveiligheid voor fietsers en wandelaars op dit moment onvoldoende is uitgewerkt en willen dat dit in het definitieve voorkeursalternatief wordt verbeterd. Indieners willen graag bij deze nadere uitwerking worden betrokken. In het bijzonder wordt aandacht gevraagd voor de uitwerking van het kruispunt Grebbedijk – Havenafweg – Pabstendam. Indieners zijn van mening dat de Havenafweg afgesloten moet worden voor autoverkeer en optimaal moet worden ingericht voor voetgangers en fietsers.

Reactie:

Wij hebben begrip voor de zorgen van indiener met betrekking tot verkeersveiligheid. In het voorkeursalternatief is nog geen keuze gemaakt over de verdeling van de verkeersstromen over de beide kruinen. De verdere uitwerking hiervan vindt plaats in de planuitwerkingsfase. Over de gehele lengte van de dijk wordt hier in nader detail naar gekeken, inclusief de aansluitingen op bijvoorbeeld de Havenafweg. In de

volgende fases van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk blijft indiener hiernaast ook als dijkdenker betrokken. Voor een verdere beantwoording van deze zienswijze wordt verwezen naar de algemene beantwoording inzake mobiliteit in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Punt 4

Op dit moment ontbreekt er een plan hoe schade aan woningen als gevolg van uitvoeringswerkzaamheden wordt voorkomen en gemonitord. Indiener verzoeken dit plan af te stemmen met betrokkenen en aanwonenden.

Reactie:

De uitvoering van de werkzaamheden kan uiteenlopende vormen van hinder en overlast met zich meebrengen. Ter voorbereiding van de uitvoeringswerkzaamheden wordt getracht de overlast voor omwonenden en bedrijven zoveel mogelijk te beperken. Verder wordt voor een beantwoording van deze zienswijze verwezen naar de algemene beantwoording inzake hinder, overlast en bereikbaarheid onder paragraaf 2.2 en 2.3 in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Punt 5

Indien een zwemplas werkelijk wordt gerealiseerd vragen indiener aandacht om regionale aanzuigende werking te voorkomen, door bijvoorbeeld een verbod op gemotoriseerde voertuigen, geen parkeerplaatsen en geen verdere voorzieningen zoals horeca.

Reactie:

De waterplas zorgt vooral voor een herverdeling van de bestaande recreatiedruk op de uiterwaarden. Het realiseren van grootschalige (parkeer) voorzieningen en faciliteren van horeca maakt geen onderdeel uit van de opgave of ambities van het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Hierdoor is er geen sprake van een waterplas met een regionale functie. In de planuitwerkingsfase worden effecten, zoals verstoring, als gevolg van de realisatie en het gebruik van een waterplas verder onderzocht en uitgewerkt.

Punt 6

Indiener geven aan dat zij in de verdere uitwerking van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk garanties willen over de huidige bereikbaarheid van de achterzijde van hun percelen vanaf de dijk en dat deze op gelijkwaardige of betere wijze vorm wordt gegeven. De thans aanwezige voorzieningen, zoals trappen en hekken, zien zij graag terugkomen.

Reactie:

Het belang van de bereikbaarheid van de achterkant van de woningen van de Havenstraat en Niemeijerstraat wordt meegenomen in de planuitwerkingsfase. De technische, juridische en financiële haalbaarheid hiervan wordt dan nader onderzocht. De uitkomsten en uitwerking hiervan worden met de bewoners afgestemd.

Punt 7

Bij het scheiden van verkeersstromen willen indiener dat de voetgangers op de dijk kunnen lopen en fietsers op de verlaagde buitendijkse kruin.

Reactie:

In het voorkeursalternatief is nog geen keuze gemaakt tussen de verdeling van de verkeersstromen op de beide kruinen. De aangedragen suggesties van indiener worden meegenomen in de verdere uitwerking over mobiliteit in de planuitwerkingsfase. Voor beantwoording van dit onderdeel van deze zienswijze wordt verder verwezen naar paragraaf 2.2 van het thematische onderdeel van de inspraaknota.

Punt 8

In het voorkeursalternatief ontbreekt een uitwerkingsplan om hinder (van werkverkeer, geluid, licht, stof, lucht) voor aangrenzende bewoners, en voor inwoners van Wageningen, tijdens de uitvoering zoveel

mogelijk te beperken. Indieners verzoeken om dit richting een opdrachtnemer mee te nemen als eis in de contractvorming en willen graag betrokken worden bij de uitwerking van een plan om deze hinder te beperken.

Reactie:

In de verkenningsfase zijn hinder, overlast en bereikbaarheid als thema's betrokken in het MER Fase I bij de afweging om te komen tot een voorkeursalternatief. Voor de verschillende kansrijke alternatieven is voor deze thema's kwalitatief ingeschat welke effecten te verwachten zijn. In de planuitwerkingsfase wordt verder inzichtelijk gemaakt welke effecten in relatie tot deze thema's worden verwacht en welke maatregelen mogelijk zijn om deze nadelige effecten zoveel mogelijk ongedaan te maken of te beperken. Voor verdere beantwoording van dit onderdeel van deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.3 van het thematische onderdeel van de inspraaknota.

Zienswijze 17: Veiligheidsregio Utrecht

Op het voorkeursalternatief heeft de Veiligheidsregio Utrecht geen opmerkingen. De planuitwerkingsfase biedt echter mogelijkheden om de bereikbaarheid en bluswatervoorziening in het gebied te verbeteren. Het verzoek is dan ook om de Veiligheidsregio Utrecht nauw te betrekken in de volgende fase.

Reactie:

De Veiligheidsregio Utrecht zal worden betrokken bij de verdere uitwerking van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk om te onderzoeken of de mogelijkheden om de bereikbaarheid en de bluswatervoorzieningen in het gebied verbeterd kunnen worden.

Zienswijze 18: Agruniek Rijnvallei Holding B.V.

Punt 1

Indiener benadrukt het belang dat tijdens de realisatiefase de normale bedrijfsvoering van Agruniek kan worden voortgezet en een goede bereikbaar is geborgd voor vrachtverkeer.

Reactie:

Wij hebben begrip voor de zorgen van Agruniek met betrekking tot bereikbaarheid in relatie tot haar bedrijfsvoering. Een belangrijk onderwerp bij de uitvoering van de werkzaamheden is de bereikbaarheid van woningen en bedrijven gelegen binnen het projectgebied. Gedurende de planuitwerkingsfase wordt hier in detail naar gekeken in overleg met bewoners en bedrijven. De bereikbaarheid van woningen en bedrijven is daarnaast een belangrijk criterium waarnaar in het MER fase 2 naar gekeken wordt. Voor een verder beantwoording van dit onderdeel van deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.3 van het thematische deel van de inspraaknota.

Punt 2

Het ontwerp voorkeursalternatief in het deelgebied Nude geeft op dit moment onvoldoende informatie over de precieze inpassing van het voorkeursalternatief ter hoogte van Agruniek.

Reactie:

De precieze inpassing van het deelgebied de Nude zal plaatsvinden in de planuitwerkingsfase. Voor een verdere beantwoording van dit onderdeel van deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.1 van het thematische deel van de inspraaknota.

Punt 3

Indieners willen weten of de huidige situatie bij de aansluiting van de weg van Agruniek gehandhaafd kan blijven.

Reactie:

Tijdens de planuitwerkingsfase wordt in overleg met de omgeving de optimale weginrichting bepaald door

de wegbeheerders: de gemeenten Wageningen en Rhenen. Gezien het huidige abstractieniveau van het voorkeursalternatief kan op dit moment nog geen uitspraak worden gedaan of de huidige situatie bij de aansluiting van de weg van de onderneming gehandhaafd kan blijven. Voor een verdere beantwoording van dit onderdeel van deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.1 en 2.2 van het thematische deel van de inspraaknota.

Punt 4

Verder verzoekt Agruniek om de impact van het voorkeursalternatief op haar onderneming nader te specificeren. De bereikbaarheid van woningen en bedrijven is beoordeeld met een – en indiener vraagt zich af wat de invloed hiervan is op haar onderneming. Voorts is trillinghinder en schade aan gebouwen beoordeeld met – en Agruniek wil weten wat de verwachting op dit onderdeel is voor haar eigendommen.

Reactie:

Wij hebben begrip voor de zorgen van Agruniek met betrekking tot bereikbaarheid en hinder in relatie tot haar bedrijfsvoering. De uitvoering van de werkzaamheden kan uiteenlopende vormen van hinder en overlast met zich meebrengen. Er wordt naar gestreefd om de overlast voor omwonenden en bedrijven zoveel mogelijk te beperken. Wat betreft de opmerking van Agruniek over de afwegingen in het MER fase I wordt opgemerkt dat de toegekende scores passend zijn voor het detailniveau van het voorkeursalternatief. In het MER fase II, dat gedurende de planuitwerkingsfase wordt opgesteld, zal er locatie specifiek naar deze aspecten gekeken worden. Aangezien voor het dijktraject Nude geen damwanden voorzien zijn in het dijkprofiel, is de overlast in vergelijking met overige delen van de dijk relatief beperkt. De exacte hinder (trillinghinder en schade aan gebouwen) die tijdens de uitvoering zal optreden en eventuele gevolgen in relatie tot grondverwerving voor indiener worden gedurende de planuitwerkingsfase duidelijk. Aan de hand van de gedetailleerdere uitwerking van het ontwerp kan dit worden ingeschat en vastgesteld. Voor een verdere beantwoording van dit onderdeel van deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.3 van het thematische deel van de inspraaknota.

Zienswijze 19

Punt 1

Indieners zijn van mening dat het ontwerp voorkeursalternatief onvoldoende duidelijk maakt wat een oorspronkelijke historische inrichting van de uiterwaarden, met minder bomen en dus minder waterremmende werking (en zo mogelijk meer (seizoens)vee), voor effecten heeft voor de dijkversterking. Er wordt in het ontwerp voorkeursalternatief zelfs meer bebossing aangelegd in de uiterwaarden met negatieve effecten voor de doorstroming tot gevolg. Dit is vooral van belang in tijden van hoog water. Hiermee wordt een dijkversterking onontkoombaar volgens indieners.

Reactie:

Vanuit de opgaven van het Natura 2000-beheerplan Rijntakken en het Gelders Natuurnetwerk (GNN) is er een aantal inrichtingsopgaven in het gebied, waaronder het samenvoegen van verspreid gelegen stukjes zachthoutoobos bos zodat grotere, kwalitatief robuuste boskernen ontstaan in de Plasserwaard. In het voorkeursalternatief is in de Plasserwaard ten westen van de steenfabriek circa 7 hectare oobos voorzien. Dit bos geeft een zeer positieve impuls aan de instandhoudingsdoelstellingen benoemd in het Natura 2000-beheerplan Rijntakken voor zachthoutoobossen, subtype essen-iepenbos. Beplanting in de stroombaan van de rivier is niet mogelijk op grond van het programma Stroomlijn van Rijkswaterstaat. Buiten de stroombaan van de rivier zijn er wel mogelijkheden voor aanplanting van nieuwe bebossing, mits deze rivierkundige geen opstuwing veroorzaken, of de opstuwing gemitigeerd kan worden.

Punt 2

Uit het ontwerp voorkeursalternatief blijkt volgens indieners dat (subjectieve) natuurwaarden prevaleren boven veiligheid. Vooral voor het pand dat in eigendom is van indieners, met uitzicht over de dijk, heeft dit project zichtbeperkende effecten met schadelijke effecten voor de woonkwaliteit. Alternatieven, zoals ter plaatse werken met glazen waterkeringsschermen zoals elders bij dijkverzwaring toegepast, worden niet overwogen.

Reactie:

Met het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk wordt invulling gegeven aan de waterveiligheidsopgave en aan de normen voor waterveiligheid. Door de aanleg van een getrapte kruin, welke als golfbreker fungeert, blijft de hoogteopgave zeer gering en het uitzicht van binnendijks gelegen woningen grotendeels behouden. Voor de resterende 20 centimeter hoogteopgave van de dijk staat de ingreep met een constructie, zoals bijvoorbeeld een glazen scherm, in kosten, beheer en éénzijdigheid van de dijk niet in verhouding tot de impact van de extra hoogte opgave op de woonkwaliteit. Tijdens de verkenningsfase is veel onderzoek (innovaties) verricht naar de dijk om de ingreep van de versterking zo beperkt mogelijk te houden. Dit heeft geleid tot reductie van de hoogteopgave. Het zoeken naar verdere optimalisaties om de versterkingsopgave te beperken wordt voortgezet in de planuit-werkingsfase.

Punt 3

Indieners zijn van mening dat, net als bij de direct aanliggende burens, de dijk meer naar buiten gelegd kan worden. De motivering hiervoor van de procespartners, dat dit bij het pand van indieners te maken heeft met hierdoor verdwijnende natuurwaarden en bij de burens niet, wekt onbegrip op bij indieners.

Reactie:

In het voorkeursalternatief voor het landelijk gebied blijft de kruin van de dijk op de huidige locatie, ook bij de burens van indieneer.

Punt 4

Er lijkt vooral naar een bepaalde oplossing, te zijn toegeschreven in het ontwerp voorkeursalternatief, met weinig oog voor alternatieven.

Reactie:

Vanuit de gebiedsontwikkeling Grebbedijk is op allerlei wijzen getracht om wensen en ambities vanuit de omgeving te organiseren en te faciliteren. Als grondhouding is daarbij uitgegaan van: "ja mits" in plaats van "nee, tenzij". De wijze waarop het participatietraject gedurende de verkenningsfase is doorlopen wordt in de planuitwerkingsfase voortgezet. De omgeving wordt dus ook betrokken bij de verdere uitwerking van de ontwerp-opgaven van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Met de Nota VKA wordt invulling gegeven aan de trechtering in de besluitvorming waarbij van grof naar fijn wordt gewerkt. In de verkenningsfase van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk zijn door het Waterschap Vallei en Veluwe en de procespartners de doelstellingen en ambities voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk vastgesteld en is in een gezamenlijk gebiedsproces gezocht naar de mogelijke en gewenste ontwikkelingen in het gebied rondom de Grebbedijk. Hierbij zijn de gebiedsopgaven en ambities ruim geformuleerd om te voorkomen dat integrale oplossingen door een te beperkte reikwijdte van de verkenningsfase op voorhand worden uitgesloten. De mogelijke alternatieven zijn in het MER Fase I onderzocht op de milieueffecten.

Punt 5

Indieners wijzen er op dat het effect op de doorstroming, vanwege de ophanden zijnde aanpassing van de Rijnbrug bij Rhenen, niet is meegenomen in de planvorming.

Reactie:

De Rijnbrug bij Rhenen valt niet binnen het projectgebied van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Afgelopen najaar is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau van de aanpassing van de Rijnbrug bij Rhenen gepubliceerd en hier wordt geen rivierversmalling of waterstandsverlaging voorzien.

Punt 6

De vrij vlakke brede bermen in het ontwerp voorkeursalternatief lenen zich prima voor de aanleg van onderhoudspaden op die bermen, in plaats van er naast. Bij andere waterschappen (bijvoorbeeld Waterschap Rivierenland) gebeurt dat ook op die wijze en worden de steunbermen niet aangekocht; maar bestemd middels een zakelijk recht (en de keur). Het niet aanleggen van onderhoudsstroken biedt volgens indieners

veel voordelen.

Reactie:

Het Waterschap Vallei & Veluwe dient een afweging te maken hoe de belangen van het Waterschap het best geborgd worden. Het Eigendommenbeleid Waterschap Vallei en Veluwe 2013 is hierin leidend bij realisatie van het nieuwe dijkprofiel en het daarvoor benodigde grondbeslag. In het eigendommenbeleid is vastgelegd welke gronden het Waterschap in eigendom wenst te verkrijgen om haar taken ten aanzien van hoogwaterveiligheid en waterbeheer goed te kunnen vervullen. Daarbij is de volgende afweging leidend:

“Primaire en regionale waterkeringen en overige waterkeringen met een functie voor de waterveiligheid wil het waterschap in eigendom hebben. Eigendom van deze waterkeringen biedt het waterschap nu en in de toekomst de mogelijkheid om het vereiste veiligheidsniveau te kunnen waarborgen. Het waterschap is op deze wijze namelijk niet (langer) afhankelijk van de medewerking van derden, in het bijzonder niet van toestemming van zowel de huidige als eventuele toekomstige eigenaren. Hierdoor wordt de uniformiteit en continuïteit bij versterkingen en de veiligheid en duurzaamheid van de waterkering gewaarborgd.”

Daar waar het eigendom niet nodig is, zullen de belangen van het Waterschap op een andere wijze geborgd (moeten) worden, bijvoorbeeld met een zakelijk recht of kwalitatieve verplichting en/of in de Keur en Legger. In de planuitwerkingsfase zal het ontwerp van de dijk nader worden uitgewerkt. Daarbij kijkt het Waterschap ook naar de wijze waarop het beheer en onderhoud aan de dijk mogelijk is en vindt hiervoor een nadere uitwerking plaats. In hoofdlijn geldt daarbij dat voor de omvang van de te verwerven breedte van waterkeringen, het Waterschap rekening houdt met aspecten zoals veiligheid van de waterkering, praktische onderhoudbaarheid, logische en herkenbare afbakening van eigendom en strategische doelen zoals het verwerven van een reserveringszone voor toekomstige dijkverbetering en toekomstbestendigheid. Voor woningen op de dijk geldt maatwerk. Ten aanzien van de suggestie van indiener om de onderhoudsstrook op het dijklichaam te realiseren, geeft indiener aan dat dit zal leiden tot lagere verwervings-, project- en onderhoudskosten. Het kostenaspect is echter, zoals hierboven aangegeven, niet het enige criterium waar het Waterschap rekening mee dient te houden. Dit zal in de planuitwerkingsfase nader worden uitgewerkt.

Punt 7

Indieners stellen ten aanzien van haar eigendom voor om hier een maatwerkoplossing toe te passen. De gevolgen van het ontwerp voorkeursalternatief voor het pand, zeker gezien de slechte ervaringen met een vorige dijkverzwaring en toen veroorzaakte scheurvorming in het pand, zijn hiervoor te groot. Verder is het op juiste wijze aansluiten op de terp van het te maken werk vrij complex.

Reactie:

Zoals hierboven reeds aangegeven, is in het eigendommenbeleid opgenomen dat voor (bestaande) woningen op de dijk maatwerk geldt. Hieruit volgt dat voor het eigendom van indiener er ook sprake is van maatwerk. Voor indiener betekent dit dat in de planuitwerkingsfase verder wordt uitgewerkt op welke wijze de dijk op een goede technische wijze kan worden aangesloten op de terp waarop de woning is gelegen en de wijze waarop het beheer en onderhoud adequaat kan worden uitgevoerd. In de overzichtskaart van de nota VKA wordt de woning van indiener opgenomen als ‘maatwerklocatie’.

Zienswijze 20: Mooi Wageningen, Vogelwerkgroep Wageningen, Vogelbescherming Nederland

Indieners zijn van mening dat het ontwerp voorkeursalternatief haaks staat op de ambities en natuurdoelen zoals vastgelegd in het vigerende beleid en in strijd is met de wettelijke bescherming van de uiterwaarden. Het gevolg voor de natuurwaarden in het gebied is een flinke achteruitgang ten opzichte van de situatie zonder dijkversterking. Daarmee staat het ontwerp voorkeursalternatief haaks op de beleidsambities en de doelstelling van het project zoals vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst: vergroten oppervlak aan natuur en de kwaliteit daarvan verbeteren.

De zienswijzen van indieners zijn onderverdeeld in 5 onderdelen:

1. Advies aanpassing ontwerp voorkeursalternatief
2. Reflectie op de voorgestelde maatregelen en ingrepen
3. Reflectie op de te realiseren natuurdoelen uit samenwerkingsovereenkomst
4. Reflectie op het proces totstandkoming ontwerp voorkeursalternatief
5. Resterende vragen aan procespartners

1. Advies aanpassing ontwerp voorkeursalternatief

Op hoofdlijnen adviseren indieners de procespartners om het ontwerp voorkeursalternatief op de volgende punten aan te passen.

Punt 1

De aanleg van een zwemplas en panoramazicht te schrappen uit het voorliggende ontwerp voorkeursalternatief en in plaats daarvan het geplande overstromingsmoeras en kruiden- en faunairijk grasland te realiseren in het gebied ten zuiden van de haven (de Driehoek).

Reactie:

Bij de start van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk zijn door de procespartners de opgaven en ambities voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk vastgesteld. In de Nota Voorkeursalternatief (Nota VKA) is door de procespartners beschreven welk alternatief de voorkeur heeft gelet op de opgaven en de ambities. Dit voorkeursalternatief bestaat uit een combinatie van maatregelen op gebied van waterveiligheid, natuur, recreatie, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. Het voorkeursalternatief weerspiegelt de bestaande opgaven en ambities op deze thema's. Het verzoek van indieners past niet binnen de gekozen integrale aanpak en wordt derhalve niet ingewilligd.

Wij zijn ons terdege bewust van de significante effecten met betrekking tot de natuur. Wanneer in de planuitwerking uit de passende beoordeling blijkt dat de effecten significant zijn en niet gemitigeerd kunnen worden is een ADC-toets noodzakelijk.

Punt 2

De voorgestelde geul in de Plasserwaard te vervangen door de realisatie van plas/dras situatie en kruiden- en faunairijk grasland.

Reactie:

Het verzoek van indieners past niet binnen de gekozen integrale aanpak en wordt derhalve niet ingewilligd. Voor een verdere reactie wordt verwezen naar het antwoord onder punt 1.

Punt 3

Het voorgestelde versterken van het buitendijks gedeelte van het Hoornwerk door 'reconstructie van het cultuurhistorisch monument' te schrappen.

Reactie:

Het verzoek van indieners past niet binnen de gekozen integrale aanpak en wordt derhalve niet ingewilligd. Voor een verdere reactie wordt verwezen naar het antwoord onder punt 1.

Punt 4

Maatregelen uit te werken die bijdragen aan het realiseren van de verschillende natuurdoelen.

Reactie:

Op basis van doelen uit het beheerplan Natura 2000-Rijntakken en het Gelders Natuurnetwerk (GNN), eerdere afspraken over de realisatie van natuur (NURG), ecologische doelstelling vanuit de Kaderrichtlijn Water en de ecologische verbindingzone wordt in het voorkeursalternatief de kwaliteit van de bestaande natuurgebieden vergroot. In de planuitwerkingsfase worden deze maatregelen verder in detail uitgewerkt en onderzocht. Dijkverzwaring de natuurkwaliteit van de uiterwaarden ook daadwerkelijk te vergroten.

Punt 5

Een degelijke ecologische analyse te maken van de mogelijkheden om in samenhang met de voorgestelde dijkverzwaring de natuurkwaliteit van de uiterwaarden ook daadwerkelijk te vergroten.

Reactie:

In het VKA is wel degelijk invulling gegeven aan de verhoging van de natuurkwaliteit in de uiterwaarden. In het VKA zijn hiervoor verschillende maatregelen opgenomen in de uiterwaarden waaronder poelen voor de kamsalamander, een ecologische verbindingzone, een Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul, kruiden- en faunairijk grasland en een overstromingsmoeras.

In de planuitwerkingsfase wordt nader onderzoek verricht naar kwel en condities in de bodem, om zo de Landschapsecologische Systeem Analyse (LESA) verder aan te vullen. De LESA dient als basis voor het bepalen en verantwoorden van duurzame beheer- en inrichtingsmaatregelen. In de planuitwerkingsfase wordt met behulp van de LESA en ecologische veldinventarisaties de exacte ligging en inrichting van maatregelen verder uitgewerkt.

Punt 6

Een uitwerking te maken van de mogelijkheden om de ruimtelijke kwaliteit van het binnendijks gebied te verbeteren.

Reactie:

Het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit aan de binnenzijde van de dijk is geen onderdeel van de opgave of ambities van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Voor een verdere reactie wordt verwezen naar het antwoord onder punt 1.

2. Reflectie op de voorgestelde maatregelen en ingrepen

Samenvattend hebben de volgende vier voorgestelde ingrepen volgens indieners afzonderlijk en in samenhang met elkaar een significant negatieve invloed op de natuur van de uiterwaarden.

Punt 1

In het ontwerp voorkeursalternatief wordt de Grebbedijk voor een belangrijk deel buitendijks verbreed. Als gevolg hiervan neemt het oppervlak beschermde natuur af. Dit oppervlakteverlies dient volgens de wet gecompenseerd te worden. Echter het voorstel om dit verlies aan oppervlak te compenseren door de Grebbedijk ter hoogte van de Wageningen Afweg iets te verleggen om zo de uiterwaarden weer iets te vergroten is niet opgenomen in het ontwerp voorkeursalternatief. Ook bevat het ontwerp voorkeursalternatief volgens indieners geen voorstellen om het verlies van oppervlak natuur op een andere manier te compenseren.

Reactie:

In paragraaf 4 van het Omgevingsparticipatiedocument Verkenningsfase is dit voorstel van de dijkverlegging van de Plasserwaard naar voren gebracht en beoordeeld. Hierin is beargumenteerd dat het initiatief niet kansrijk wordt geacht vanwege een gebrek aan ruimte, de hoge kosten en het gebrek aan financiën hiervoor.

In de alternatievenafweging Ecologie (achtergrond document van het MER) is inderdaad nog geen uitwerking gemaakt van de compensatieopgave, wel is verlies aan oppervlakte van Natura 2000-gebied als negatief beoordeeld. De mogelijke compensatieopgave kan pas in een later stadium van de gebiedsontwikkeling worden bepaald, wanneer het ontwerp in meer detail is uitgewerkt.

Punt 2

De realisatie van een zwemplas en het gebruik hiervan en panoramazicht in het gebied ten zuiden van de haven leidt ertoe dat potentiële natuurwaarden van het gebied niet gerealiseerd kunnen worden en dat er een grote bron van verstoring wordt gecreëerd. In het ontwerp voorkeursalternatief wordt het zuidelijk deel van het gebied echter voorgesteld als potentieel leefgebied voor de bedreigde en zwaar beschermde kwartelkoning. Deze voorstelling van zaken is volgens indieners volstrekt onjuist, aangezien het habitat van de kwartelkoning bestaat uit hooiland en de vogelsoort zeer gevoelig is voor verstoring.

Reactie:

De waterplas zorgt vooral voor een herverdeling van de bestaande recreatiedruk op de uiterwaarden.

Reactie:

De waterplas zorgt vooral voor een herverdeling van de bestaande recreatiedruk op de uiterwaarden. Door geschikt beheer kan in het gebied gelegen tussen de waterplas en de zandige oever leefgebied voor de kwartelkoning ontstaan. Bij de verdere uitwerking van de waterplas in de planuitwerkingsfase wordt nadrukkelijk gekeken naar de wijze waarop de waterplas wordt ingericht, zodat natuurlijke barrière ontstaat tussen het recreatieve deel en natuurlijke deel van de waterplas. Hiermee wordt verstoring van het zuidelijke deel geminimaliseerd. Het panoramazicht op de Rijn zal bestaan uit een bankje en een prullenbak. In de planuitwerkingsfase worden effecten, zoals verstoring, als gevolg van de realisatie en het gebruik van een waterplas en panoramazicht verder onderzocht en uitgewerkt.

Punt 3

De aanleg van een geul in de Plasserwaard is begrijpelijk gezien de wens om klei te winnen voor de versteviging van de dijk, maar ook een dergelijke geul betekent een verdere afname van de ruimte om in het gebied een plas/dras situatie en kruiden- en faunarijk grasland te creëren. In het beheerplan Natura 2000 Rijntakken wordt expliciet vermeld dat een aangetakte nevengeul in dit gebied geen meerwaarde heeft vanwege de lage dynamiek. In dat beheerplan is ook te lezen dat in dit deel van de uiterwaarden gestreefd moet worden naar plasdras-situaties met een niet aangetakte nevengeul. De aanleg van een aangetakte nevengeul staat ook haaks op de kernkwaliteiten die de provincie Gelderland voor dit deel van het Gelders Natuurnetwerk heeft benoemd. Indieners stellen voor om in te zetten op een inrichting conform het Beheerplan Rijntakken.

Reactie:

In het Natura 2000-beheerplan Rijntakken staat inderdaad geen KRW-geul benoemd. Van de natuurambitie zoals benoemd in dit document kan worden afgeweken. Een geul die vooral bestaat uit een plas-dras situatie kan bijdragen aan diverse natuurdoelen die liggen binnen het rivierengebied en wordt zodoende als meerwaarde gezien. De aanleg van een dergelijke geul kan onder meer dienen als leefgebied voor diverse vogelsoorten waaronder Porseleinhoen, maar ook vissen en amfibieën. Een drempel, bij voorkeur in combinatie met een golfremmer (b.v. rivierhout) aan de ingang van de geul kan ervoor zorgen dat de geul ook bij lagere waterstanden water vasthoudt en directe invloed van scheepvaartgolven wordt geweerd. Hierdoor ontstaat een geul met lage dynamiek. De ontwikkeling van een geul is niet gedreven vanuit het winnen van klei, wel is gekeken of vrijgekomen materiaal kan worden hergebruikt in het kader van een gesloten grondbalans en circulariteit.

Punt 4

In het ontwerp voorkeursalternatief zijn volgens indieners de natuurwaarden van het Hoornwerk ten onrechte, en zonder deugdelijke motivering, als zeer gering aangemerkt. Het buitendijks versterken van het Hoornwerk levert een verlies op van bestaande natuurwaarden in dit beschermde natuurgebied. Indieners zijn van mening dat het de vraag is of na de reconstructie dezelfde natuurwaarden terugkomen. De voorgestelde ingreep tast volgens indieners tevens de verbindingzone met de Grebbeberg aan. Zeker met de voorgenomen plannen om het Hoornwerk toegankelijk te maken voor recreanten leidt dit volgens indieners tot een significante verstoring van de hier aanwezige natuur en van het aangrenzende deel van de Blauwe Kamer. Die rust is onder meer van belang in verband met de broedkolonie van lepelaars en aalscholvers. Aangezien de plannen voor de reconstructie nog nauwelijks zijn uitgewerkt, is een meer concrete inschatting van de gevolgen nu niet te maken, maar duidelijk is dat met deze ingreep onnodig veel natuurwaarden zullen worden aangetast. Meer specifiek hebben indieners de volgende vragen en opmerkingen over dit voorstel:

- Waarom is niet gekozen voor alleen een versterking van de dijk, zodat de natuurwaarden van het Hoornwerk niet worden aangetast.
- Bij eerdere plannen voor reconstructie van het Hoornwerk (5 jaar geleden), bleek dat hiervoor geraamtes onder de taluds nodig waren, en dat onderhoud van de steile taluds problemen zal geven. Waarom is deze informatie niet meegenomen bij het opstellen van het voorkeursalternatief?
- Bij de beschrijving van de nieuwe Grebbedijk wordt de nadruk gelegd op de brede dijk met flauwe

hellingen; bij het Hoornwerk zouden juist de steile taluds van het gereconstrueerde Hoornwerk bijdragen aan de waterveiligheid. Indiërs vinden dit niet logisch.

- Indiërs vragen zich af of het de bedoeling het gereconstrueerde Hoornwerk 'kaal' te houden? Juist de begroeiing met doornstruiken was destijds een belangrijk onderdeel van de verdedigingswaarde; bij uitstek een voorbeeld hoe natuur- en cultuurhistorie hand -in-hand kunnen gaan.
- In het ontwerp voorkeursalternatief wordt gesproken over een 'kleine aantasting van het leefgebied van broedvogels'; De aantasting van leefgebied is volgens indiërs substantieel groter (zie verdere uitwerking onder 3).
- Voor de reconstructie zoals beschreven moet de hele vegetatie worden verwijderd. Volgens indiërs moet hierbij rekening worden gehouden dat mogelijk een belangrijke bronpopulatie/zaadbank van stroomdalflora planten verdwijnt.
- Op bladzijde 41 van het ontwerp voorkeursalternatief wordt gesuggereerd dat een beter glanshaverhooiland zou kunnen worden gerealiseerd na de reconstructie. Het is volgens indiërs niet duidelijk of dat mogelijk is met de voorgestelde ophoging en de steile taluds.
- Op verschillende plaatsen wordt gesproken over het 'beter zichtbaar maken cultuurhistorie' (onder andere bladzijde 13). Indiërs vragen zich af of wordt overwogen om een wandelpad aan te leggen over het Hoornwerk? Dit leidt volgens indiërs tot een onaanvaardbare verstoring.

Reactie:

Het rijksmonumentale Hoornwerk is sinds het oorspronkelijke gebruik als verdedigingswerk verwilderd en beschadigd geraakt. De grondvolumes zijn ingezakt (oorspronkelijk lag het Hoornwerk hoger), de taluds zijn begroeid geraakt en afgebrokkeld. Hiermee is de herkenbaarheid van het Hoornwerk verloren gegaan. In het project Grebbedijk wordt een kans benut om enerzijds het Hoornwerk in te zetten voor de waterveiligheid en anderzijds het Hoornwerk naar haar historische karakter te herstellen en weer herkenbaar te maken als belangrijk verdedigingswerk in Nederland. In het herstel worden de oorspronkelijke tekeningen met maaiveldhoogtes, maatvoering en afwerking als uitgangspunt genomen voor het ontwerp. Er wordt samengewerkt met verschillende partijen waarbij de historische kennis is geborgd. Andere alternatieven om ter plaatse van het Hoornwerk het waterveiligheidsprobleem op te lossen zijn een forse verhoging van de bestaand dijk, wat als gevolg heeft een verbreding van de bestaande dijk. Een ander alternatief om de hoogteopgave op te lossen is om de dijk 'overslagbestendig' te maken. Dit kan door het toepassen van harde/verholen bekleding op het binnentalud van de dijk en aansluitend op een strook van 5 meter vanaf de binnenteen van de dijk. Beiden hebben een negatief effect op de cultuurhistorische waarde(n) van het Hoornwerk en op de aanwezige natuur. De versterking vanuit het Hoornwerk levert een efficiënte bijdrage om het waterveiligheidsprobleem op te lossen en om tegelijkertijd een impuls te geven aan de cultuurhistorische waarden in het gebied. Daarnaast kan in dit voorkeursalternatief het muurtje in het buitentalud van de huidige dijk met cultuurhistorische en ecologische waarde bewaard blijven.

Bij de uitwerking van de maatregel om het Hoornwerk op te hogen, en daarmee onderdeel te laten worden van de waterkering wordt nadrukkelijk rekening gehouden met aanwezige natuurwaarden en landschappelijke waarden.

Het openstellen van het buitendijkse deel van het Hoornwerk is geen onderdeel van de alternatieven en is dan ook niet meegenomen in de alternatievenafweging Ecologie (achtergronddocument van het MER). Het beheer van het Hoornwerk zal nader worden afgestemd met de eigenaar van het Hoornwerk: Utrechts Landschap, waarbij de doelstellingen vanuit Natura 2000 en waterveiligheid het uitgangspunt zijn.

Op pagina 36 van de Nota VKA wordt toegelicht dat met het herstellen van het Hoornwerk circa 0,7 hectare ruigte, natuurlijk grasland en struweel wordt aangetast. Een deel van dit areaal wordt geclassificeerd als het habitattypen glanshaverhooiland. Het Hoornwerk is in het MER fase 1 beoordeeld in het kader van soortenbescherming, gebiedsbescherming en het Natuurnetwerk Nederland. Op al deze onderdelen is een negatieve tot zeer negatieve beoordeling naar voren gekomen voor de aanlegfase.

De mogelijke aantasting van het glanshaverhooiland is als zeer negatief beoordeeld. De aanwezigheid en kwaliteit van het glanshaverhooiland en andere beschermde soorten wordt mede om deze reden onderzocht door middel van ecologisch veldonderzoek, welke plaats zal vinden in 2020.

Deze maatregel biedt de kans om het glanshaverhooiland in een betere staat terug te brengen dan het in de huidige situatie.

De opmerking van indiener met betrekking tot de bronpopulatie - zaadbank van stroomdalflora planten wordt meegenomen als aandachtspunt in de planuitwerkingsfase.

3 Reflectie op de te realiseren natuurdoelen uit samenwerkingsovereenkomst

Punt 1

Natura 2000 aanleg habitat kwartelkoning: het ontwerp voorkeursalternatief wijst het zuidelijk deel van de Driehoek, het gebied ten zuiden van de haven aan voor de aanleg van habitat voor de Kwartelkoning. De abiotische omstandigheden in dit gebied zijn niet vergelijkbaar met die in de Bovenpolder en deels ongeschikt voor de het realiseren van geschikt leefgebied voor de kwartelkoning volgens indieners. De rivieroeveren en ruigtes hebben belangrijke waarde voor de natuur, maar zijn geen geschikt leefgebied voor de kwartelkoning. Daarnaast gaat het ontwerp voorkeursalternatief er aan voorbij dat de natuurwaarden in het gebied negatief beïnvloed worden door het recreatief medegebruik dat wordt gefaciliteerd met de aanleg van een zwemplas in het gebied. Het is veel te simpel om te veronderstellen dat met alleen het aanpassen van het beheer geschikt habitat ontstaat (pagina 19 van de Nota VKA). De bewering dat hiermee een deel van de uitbreidingsdoelstelling voor deze soort kan worden gerealiseerd is dan ook onjuist. Het ontwerp voorkeursalternatief gaat niet in op het huidige recreatief gebruik van het gebied. Hierover willen indieners meegeven dat het afsluiten van de Rijnstrandjes maatschappelijk ongewenst is en dat het ook niet te handhaven is, met als gevolg dat recreatief medegebruik en de daarmee samenhangende verstoring niet te vermijden zijn.

Reactie:

Indiener merkt terecht op dat de zandige oever niet geschikt is als leefgebied voor de kwartelkoning. Door geschikt beheer kan in het gebied gelegen tussen de waterplas en de zandige oever wel leefgebied voor de kwartelkoning ontstaan. In de planuitwerkingsfase wordt de exacte ligging van maatregelen en bijbehorende inrichting verder uitgewerkt met behulp van de LESA en ecologische veldinventarisaties. De LESA dient als basis voor het bepalen en verantwoorden van duurzame beheer- en inrichtingsmaatregelen. In de planuitwerkingsfase wordt nader onderzoek verricht naar kwel en condities in de bodem, om zo de Landschapsecologische Systeem Analyse (LESA) verder aan te vullen.

In de planuitwerkingsfase worden effecten, zoals verstoring, als gevolg van de realisatie en het gebruik van een waterplas en panoramazicht verder onderzocht en uitgewerkt.

Punt 2

Aanleg kleine ecologische verbindingzone (EVZ): het is indieners niet duidelijk wat deze kleine ecologische verbindingzones inhoudt, welke inrichting daar precies bij hoort en hoe het ecologisch functioneren op lange termijn kan worden gewaarborgd.

Reactie:

Een van de natuurdoelen van de Gelderse Vallei / Utrecht oost is het verbinden van de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug voor een groot aantal soorten waaronder Edelhert, Ree, Das en Ringslang. Een nadere uitwerking van de inrichting en het beheer van de ecologische verbindingzone vindt plaats in de planuitwerkingsfase. Na de vaststelling van het voorkeursalternatief en in de nadere uitwerking tijdens de planuitwerking wordt er een omgevingstafel georganiseerd met de watersportverenigingen om te komen tot een passende inrichting met betrekking tot de huisvesting en de ecologische verbindingzone. De zone wordt aan de zuidzijde van het gebouw van de watersportvereniging VADA gerealiseerd en zal door Staatsbosbeheer worden beheerd. De exacte contouren van deze ecologische verbindingzone worden in de planuitwerkingsfase verder uitgewerkt.

Punt 3

Aanleg oobos: indieners vragen zich af of het niet moet gaan over het creëren van de juiste omstandigheden

voor Ooibos? En wat houdt dit dan precies in?

Reactie:

Het gebruik van de term 'aanleg' geeft wellicht een verkeerde indruk, het gaat inderdaad om het creëren van de juiste omstandigheden voor Ooibos. Een nadere uitwerking hiervan vindt plaats in de planuitwerkingsfase.

In de legenda van de overzichtskaart is "aanleg ooibos" vervangen door "ontwikkeling ooibos".

Punt 4

Aanleg KRW-geul: indieners geven aan dat een aangetakte nevengeul in dit deel van de uiterwaarden geen ecologische meerwaarde heeft. Zij verwijzen daarbij naar het Beheerplan Rijntakken. Een brede geul is in elk geval niet positief omdat zo'n geul ten koste gaat van de mogelijkheden om een plas/dras situatie of hooiland te realiseren. De visualisatie van de aangetakte nevengeul laat geen inrichting zien die ecologisch veel toevoegt. Een niet aangetakte geul, met vooral een plas/dras situatie en de mogelijkheid om ook in de zomer water vast te houden in het gebied biedt volgens indieners meer mogelijkheden tot het verhogen van ecologische waarden.

Reactie:

De geul zal worden ingericht als KRW-geul met brede oevers die bijdragen aan de ontwikkeling van plasdras in het plangebied. De geul dient voldoende water vast te houden om een bijdrage te leveren als paaiplaats van vissen en met oevers die bijdragen aan het leefgebied van porseleinhoen. Om te voorkomen dat de geul bij lage waterstanden leegloopt, kan ter hoogte van de aantakking een drempel worden aangelegd. Een drempel, bij voorkeur in combinatie met een golfremmer (b.v. rivierhout) aan de ingang van de geul kan ervoor zorgen dat de geul ook bij lagere waterstanden water vasthoudt en directe invloed van scheepvaartgolven wordt geweerd. Hierdoor ontstaat een geul met lage dynamiek. De daadwerkelijke inrichting wordt in de planuitwerkingsfase definitief vormgegeven en beoordeeld in relatie tot beschermde natuurwaarden.

Punt 5

De aanleg van poelen voor kamsalamanders zien indieners als positief. Daarnaast willen indieners nogmaals benadrukken dat het voor de kamsalamander ook van belang is om poelen in het gebied tussen Wageningen en de Grebbeberg aan te leggen zodat een ecologische verbindingzones ontstaat tussen deze twee gebieden.

Ook is belangrijk dat de verdroging van het gebied wordt voorkomen. Dit kan volgens indieners door vaker water in te laten en door actieve drainage te staken.

Reactie:

Wij zijn ons bewust van de mogelijkheid tot het verbinden van verschillende leefgebieden van kamsalamanders die momenteel versnipperd liggen. Dit wordt verder uitgewerkt in de planuitwerkingsfase.

Samen met Mooi Wageningen, de eigenaren en de gebruikers van de percelen in de Wageningse Bovenste Polder wordt het onderwerp met betrekking tot het waterpeil verder besproken. Als blijkt dat er een hoger waterpeil voor de strang in de Wageningse Bovenste Polder overeen kan worden gekomen met alle eigenaren en gebruikers is het waterschap bereid om te kijken naar aanpassing van het waterpeil.

Punt 6

Zoekgebied overstromingsmoeras: het ontwerp voorkeursalternatief beperkt zich tot het aanduiden van een zoekgebied voor overstromingsmoeras in de Bovenpolder. Echter, de opdracht die is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst omvatte nadrukkelijk het uitwerken van een plan. Het ontwerp voorkeursalternatief voldoet niet aan de opdracht. Daarnaast is de voorgestelde locatie ook niet de beste locatie voor het realiseren van een nieuw overstromingsmoeras. Wel onderschrijven indieners de noodzaak om dit deel van de uiterwaarden te vernatten en vooral om maatregelen te nemen die voorkomen dat het gebied in het voorjaar en de zomer uitdrogen. Voor de aanleg van een overstromingsmoeras is het gebied ten zuiden van de haven geschikt. In tegenstelling tot de voorgestelde zoeklocatie kan juist daar wel de gewenste overstroming gerealiseerd worden volgens indieners. Bovendien kan op die locatie met de aanleg van een overstromingsmoeras een situatie ontstaan die een meerwaarde heeft ten opzichte van de huidige situatie.

Reactie:

In de samenwerkingsovereenkomst zijn afspraken gemaakt over nog in te richten natuur, zoals het overstromingsmoeras. In de planuitwerkingsfase worden alle opgenomen maatregelen uit het

voorkeursalternatief verder uitgewerkt. In de planuitwerkingsfase wordt nader onderzoek verricht naar kwel en condities in de bodem, om zo de Landschapsecologische Systeem Analyse (LESA) verder aan te vullen. De LESA dient als basis voor het bepalen en verantwoorden van duurzame beheer- en inrichtingsmaatregelen. Na deze onderzoeken kan het overstromingsmoeras verder uitgewerkt worden. De suggestie van indieners met betrekking tot de locatie zal hierin worden meegenomen.

Punt 7

Versterken Hoornwerk: ten aanzien van het Hoornwerk worden volgens indieners op een tiental plaatsen in het ontwerp voorkeursalternatief opmerkingen gemaakt, die allen betrekking hebben op vergaande ingrepen in dit deel van de Blauwe Kamer. Onder meer wat betreft verhoging Hoornwerk, steiler maken taluds, 'kaal' houden van de gereconstrueerde Hoornwerkdelen en mogelijk het aanleggen van een wandelpad. Een beoordeling van het effect van deze grote reconstructie op de natuurwaarden kan nog niet goed gegeven worden, omdat het plan nog niet concreet is uitgewerkt. Dit roept een groot aantal vragen op, die eerst beantwoord moeten worden voordat een definitief oordeel over deze plannen kan worden gegeven. Duidelijk is volgens indieners, dat het een majeure ingreep betreft in dit Natura 2000-gebied. Een groot aantal natuurwaarden dreigt hier verloren te gaan, zoals de verbindingszone tussen Blauwe Kamer en Grebbeberg en diverse beschermde dier- en plantsoorten.

Reactie:

Voor een antwoord voor dit onderdeel van de zienswijze wordt verwezen naar de beantwoording van punt 4 onder onderdeel 2.

Punt 8

Kleine waterplas: volgens indieners heeft de ontwikkeling van een zwemplas zeer grote negatieve gevolgen voor de te realiseren natuurwaarden in het gebied. Gegeven de slechte staat van instandhouding van veel soorten in het Natura 2000 gebied Rijntakken en met name die van soorten die in de uiterwaarden langs de Grebbedijk voorkomen is natuurontwikkeling in het betreffende gebied zeer belangrijk voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Indieners stellen dan ook voor dat het gebied conform bestaande natuurambities zoals vastgelegd in het beleid wordt gebruikt voor de realisatie van een plas/dras situatie, de aanleg van een overstromingsmoeras en het realiseren van kruiden- en faunarijk grasland. De dijken eromheen, samen met de rivieroeverzone kunnen dan, net als nu, gebruikt worden als wandelpad.

Reactie:

De aanleg van een waterplas in de Driehoek is in de alternatieven afweging ecologie (achtergrond document van het MER) beoordeeld op het gebied van soortenbescherming, gebiedsbescherming en het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Wij zijn ons terdege bewust van de significante effecten met betrekking tot de natuur en het (potentiële) leefgebied van de kwartelkoning in het bijzonder. Wanneer in de planuitwerking uit de passende beoordeling blijkt dat de effecten significant zijn en niet gemitigeerd kunnen worden is een ADC-toets noodzakelijk. Voor een antwoord voor dit onderdeel van de zienswijze verwezen naar punt 1 en 2 onder 1 van deze zienswijze.

Punt 9

Scheiden verkeersstromen Nudedijk: het scheiden van de verkeersstromen zien indieners als een positieve ontwikkeling. Zij vinden het jammer dat de aantakking van de Havenafweg niet autovrij wordt gemaakt waardoor de onveilige verkeerssituatie blijft bestaan.

Reactie:

Wij hebben begrip voor de zorgen van indiener met betrekking tot verkeersveiligheid. De aangedragen suggesties van indiener worden meegenomen in de verdere uitwerking over mobiliteit in de planuitwerkingsfase. Voor een verdere beantwoording van deze zienswijze wordt verwezen naar de algemene beantwoording inzake mobiliteit in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

Punt 10

Aanleg panorama uitzicht Rijn: het is indieners onduidelijk wat een panoramazicht pal langs de industriehaven

voor toegevoegde waarde heeft voor de recreatieve beleving. Wel zal deze ingreep volgens indieners leiden tot een toename van het recreatieve medegebruik, zeker in samenhang met de realisatie van nog meer struinpaden. Ook is het reëel om te verwachten dat als gevolg van de voorgestelde ontwikkeling een hangplek voor jongeren ontstaat die gepaard gaat met nachtelijke verstoring. Dit staat dus haaks op de wettelijke bescherming van het gebied. Ten aanzien van de camperparkeerplaatsen merken indieners op dat een camping de geëigende plek is voor campers.

Reactie:

Het panoramazicht op de Rijn zal bestaan uit een bankje en een prullenbak. Er zijn ter hoogte van het panorama uitzicht geen struinpaden voorzien. In de planuitwerkingsfase worden effecten, zoals verstoring, als gevolg van de realisatie en het gebruik van het panoramazicht beoordeeld in relatie tot de Wet natuurbescherming.

In het nota VKA zijn geen extra camperparkeerplaatsen voorzien ten opzichte van de huidige situatie.

Punt 11

Dijkversterking: indieners zijn positief over het aanleggen van een voetpad over de dijk. Zij vinden het een gemiste kans dat niet wordt ingezet op het autoluw en motorvrij maken van de dijk. Dit kan vrij eenvoudig door bijvoorbeeld een knip te realiseren of alleen bestemmingsverkeer toe te staan op de dijk. Het scheiden van fietsers en auto's is op een dergelijke gebiedsontsluitingsweg ongewenst en indieners zijn dus voor een combinatie van een voetpad en een fietsstraat.

Reactie:

Het autovrij/autoluw maken van de Grebbedijk door ontsluiting via Binnenveld ten behoeve van een kwaliteitsverbetering van de Grebbedijk (ambitie E in Notitie Reikwijdte en Detailniveau) maakt geen onderdeel uit van de opgaven en ambities van het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

Punt 12

KRW plas-dras oevers (in de Driehoek): de in het ontwerp voorkeursalternatief voorgestelde ingrepen zijn geen effectieve uitwerking van plas-dras oevers. Als gevolg van recreatief medegebruik zal hierdoor volgens indieners de oever platgelopen worden, met veel verstoring als gevolg.

Reactie:

In de planuitwerkingsfase zullen inrichtingsmaatregelen worden onderzocht om ongewenste verstoring en betreding van de zuidoever te voorkomen.

Punt 13

De aanleg van een aangetakte nevengeul in de Plasserwaard is volgens indieners niet in overeenstemming met de doelen en kernkwaliteiten die voor dit gebied zijn vastgelegd in het vigerende beleid.

Reactie:

In het Natura 2000-beheerplan Rijntakken staat inderdaad geen KRW-geul benoemd. Van de natuurambitie zoals benoemd in dit document kan worden afgeweken. Een geul die vooral bestaat uit een plas-dras situatie kan bijdragen aan diverse natuurdoelen die liggen binnen het rivierengebied en wordt zodoende als meerwaarde gezien. De aanleg van een dergelijke geul kan onder meer dienen als leefgebied voor diverse vogelsoorten waaronder Porseleinhoen, maar ook vissen en amfibieën. Voor verdere beantwoording van dit punt wordt verwezen naar het antwoord onder punt 3 onder onderdeel 2 en punt 4 onder onderdeel 3 van deze zienswijze.

Punt 14

Indieners geven verder aan dat het gebied voor heel veel verschillende soorten van belang is. Die soorten stellen deels verschillende eisen ten aanzien van de inrichting van het gebied, met als belangrijke ecosystemen rietland, plasdrassituaties, overstromingsmoeras en kruiden- en faunarijck grasland. Het is dan ook van belang om te kiezen voor een inrichting die goed aansluit bij de abiotische omstandigheden die het gebied karakteriseren. Om al die verschillende omstandigheden te kunnen realiseren is voldoende oppervlakte natuur van belang. Het is volgens indieners dan ook niet logisch dat het ontwerp voorkeursalternatief ingrepen voorstelt die leiden tot een afname van het oppervlak natuur. Daarnaast ontbreekt het aan een uitwerking van ingrepen die positief kunnen

zijn voor andere soorten en ecosystemen waarvoor de uiterwaarden van belang zijn. Indieners wijzen onder meer op:

- Woudaap, Roerdomp en Grote Karekiet. Van deze soorten zijn incidenteel broed-territoria vastgesteld in de uiterwaarden; om hier stabiele vestiging te realiseren zijn plekken met voldoende ongestoorde rietvegetaties noodzakelijk. Hiervoor liggen in het oostelijke deel van de Bovenpolder en in de Driehoek goede mogelijkheden.
- Pleisterende en overwinterend steltloper en watervogels. De uiterwaarden is het hele jaar door een belangrijke rust- en foerageergebied voor steltlopers en watervogels. Voor deze soorten zijn rustige plas/drassituaties noodzakelijk. Dat gaat volgens indieners niet samen met (watersport)recreatie.
- Plasdrassituaties en de soorten die daarbij horen, met niet alleen aandacht voor vogelsoorten zoals Porseleinhoen en Watersnip (broedvogels), maar ook vissen, amfibieën, zoogdieren, insecten etc.
- Kruiden- en faunarijck grasland en de soorten die daarbij horen.

Reactie:

Op basis van doelen uit het beheerplan Natura 2000-Rijntakken en het Gelders Natuurnetwerk (GNN), eerdere afspraken over de realisatie van natuur (NURG), ecologische doelstelling vanuit de Kaderrichtlijn Water en de ecologische verbindingzone wordt in het voorkeursalternatief de kwaliteit van de bestaande natuurgebieden vergroot. In de planuitwerkingsfase worden deze maatregelen verder in detail uitgewerkt en onderzocht hoe de waarden voor andere soorten in de uiterwaarden versterkt kunnen worden.

Gedurende de verkenningsfase is een Landschapsecologische Systeem Analyse (LESA) opgesteld. Ter voorbereiding op de planuitwerkingsfase wordt in 2020 een uitgebreide veldwerkinventarisatie uitgevoerd. Ook zal in de planuitwerkingsfase nader onderzoek worden gedaan naar kwel en condities in de bodem. Hiermee wordt het beeld van de LESA verder aangescherpt. De LESA dient als basis voor het bepalen en verantwoorden van duurzame beheer- en inrichtingsmaatregelen

Voor verdere beantwoording van dit punt wordt verwezen naar het antwoord van punt 1 onder onderdeel 1 en punt 4 onder onderdeel 1.

4. Reflectie op het proces totstandkoming ontwerp voorkeursalternatief

Punt 1

Op basis van het ontwerp voorkeursalternatief en de bijbehorende stukken hebben indieners de indruk dat betrokken bestuurders onvoldoende en onjuist zijn geïnformeerd over de negatieve gevolgen van realisatie van een roeibaan en een zwemplas in de uiterwaarden en de mogelijkheid om daarvoor een vergunning te verlenen. Hierdoor wordt volgens indieners ten onrechte een te rooskleurig beeld geschetst van de mogelijkheden voor recreatief medegebruik. Tijdens verschillende bijeenkomsten is door ecologen van de provincie Gelderland, Staatsbosbeheer en Lieveense gewezen op de negatieve gevolgen van de voorliggende recreatieplannen en het feit dat een zwemplas vanwege die negatieve effecten volgens indieners juridisch niet vergunbaar is. In de toelichting van het ontwerp voorkeursalternatief komen deze bezwaren onvoldoende naar voren. Ook is niet duidelijk waarom ondanks deze grote bezwaren en het feit dat Staatsbosbeheer heeft aangegeven alleen bij de verplaatsing van Bruil mogelijkheden te zien voor een zwemplas, er toch voor is gekozen om een zwemplas op te nemen in het ontwerp voorkeursalternatief.

Reactie:

Deze aanname wordt niet onderschreven door de procespartners van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. De aanleg van een waterplas in de Driehoek is in de alternatieven afweging ecologie (achtergrond document van het MER) beoordeeld op het gebied van soortenbescherming, gebiedsbescherming en het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Wij zijn ons terdege bewust van de significante effecten met betrekking tot de natuur en het (potentiële) leefgebied van de kwartelkoning in het bijzonder. Wanneer in de planuitwerking uit de passende beoordeling blijkt dat de effecten significant zijn en niet gemitigeerd kunnen worden is een ADC-toets noodzakelijk.

Punt 2

In reactie op de habitatanalyse voor kwartelkoning en porseleinhoen, hebben indieners al gewezen op de onvolledigheden en onjuistheden in dit rapport. Het is duidelijk dat de aannames die ten grondslag liggen aan de analyse zeer grof zijn, en voorbijgaan aan alle meer specifieke gebiedskennis. De bevindingen en conclusies van dit rapport zijn dan ook, zoals indieners reeds eerder hebben aangegeven, onbruikbaar voor een zorgvuldige beoordeling en belangenafweging.

Reactie:

Voor de alternatievenafweging en daarmee het MER Fase I is onder andere gebruik gemaakt van de habitatanalyse. De habitatanalyse heeft als doel inzicht te krijgen in welke mate de herinrichting van het plangebied kan bijdragen aan de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Echter, in het MER is voor de beoordeling van de effecten de leefgebiedenkaart leidend geweest.

Punt 3

Tot slot constateren indieners dat er geen analyse is gemaakt van de cumulatieve negatieve effecten die de voorgestelde ingrepen hebben op de natuurdoelen van het Gelders Natuurnetwerk en de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 gebied Rijntakken.

Reactie:

Het is correct dat nog niet is gekeken naar cumulatieve effecten. Dit zal plaatsvinden in de planuitwerkingsfase.

5. Resterende vragen aan procespartners

Tot slot hebben indieners nog enkele vragen die zij graag beantwoord willen zien voordat verantwoordelijke bestuurders een keuze maken over het definitieve voorkeursalternatief.

Punt 1

Waarom is vrijwel niets gedaan met de input en suggesties die indieners tijdens het planproces hebben gedaan? Het gaat dan bijvoorbeeld om verbetering van de kwaliteit in het oostelijk deel van de Bovenste polder, de aanleg van een overstromingsmoeras in de driehoek, het aanleggen van landschapselementen, waaronder amfibieënpoelen in het binnendijkse gebied.

Reactie:

In de verkenningsfase is de omgeving nadrukkelijk uitgenodigd om bouwstenen en ambities in het proces in te brengen. Dit betekent echter niet dat alle ingebrachte elementen een plek kunnen krijgen in het voorkeursalternatief. Het kan zijn dat bouwstenen en ambities zijn afgefallen op maakbaarheid (haalbaarheid, vergunbaarheid, draagvlak en financierbaarheid), ruimtelijke keuzes (te veel aan ambities binnen één projectgebied) of door afhankelijkheden met andere elementen van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Zo waren de binnendijkse amfibieën-poelen gekoppeld aan de binnendijkse kwelkade. Het overstromingsmoeras is in het voorkeursalternatief opgenomen in de Bovenste Polder, en in een deel van de Driehoek wordt agrarisch grasland omgezet naar natuur voor optimaliseren van habitat voor de kwartelkoning. In de planuitwerkingsfase wordt onderzocht hoe de waarden voor andere soorten in de uiterwaarden versterkt kunnen worden.

Punt 2

Wordt alsnog een planuitwerking gemaakt waarin het dijkverzwaringproject wel bijdraagt aan de te realiseren Natura 2000 doelen en andere natuuropgaven die voor het gebied zijn vastgelegd in bestaand beleid?

Reactie:

Bij de start van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk zijn door de procespartners de opgaven en ambities voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk vastgesteld. In de Nota VKA is door de procespartners beschreven welk alternatief de voorkeur heeft gelet op de opgaven en de ambities. Dit voorkeursalternatief bestaat uit een combinatie van maatregelen op gebied van waterveiligheid, natuur, recreatie, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. Het voorkeursalternatief weerspiegelt de bestaande opgaven en ambities op deze thema's.

Op basis van doelen uit het beheerplan Natura 2000-Rijntakken en het GNN, eerdere afspraken over de realisatie van natuur (NURG), ecologische doelstelling vanuit de Kaderrichtlijn Water en de ecologische

verbindingszone wordt in het voorkeursalternatief de kwaliteit van de bestaande natuurgebieden vergroot.

Punt 3

Hoe en waar zal het verlies aan oppervlakte en kwaliteit van beschermd leefgebied gecompenseerd worden?

Reactie:

In de alternatievenafweging Ecologie (achtergrond document van het MER) is inderdaad nog geen uitwerking gemaakt van de compensatieopgave, wel is verlies aan oppervlakte van Natura 2000-gebied als negatief beoordeeld. De mogelijke compensatieopgave kan pas in een later stadium van de gebiedsontwikkeling worden bepaald, wanneer het ontwerp in meer detail is uitgewerkt.

Punt 4

Gaat Staatsbosbeheer akkoord met het verkopen van het deel van het natuurgebied waar de zwemplas is gepland? Gaat de provincie akkoord met het onttrekken van dit gebied aan het Gelders natuurnetwerk? En hoe zal deze onttrekking dan gecompenseerd gaan worden?

Reactie:

Bij de start van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk zijn door de procespartners, waaronder de Provincie Gelderland en Staatsbosbeheer, de opgaven en ambities voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk vastgesteld. In de Nota VKA is door de procespartners in gezamenlijkheid beschreven welk alternatief de voorkeur heeft gelet op de opgaven en de ambities: het voorkeursalternatief. Dit VKA is akkoord bevonden door alle partners, wel zijn er nog aandachtspunten voor de volgende fase. Zo moeten er in de planuitwerkingsfase nog concretere afspraken worden gemaakt over de verkoop van gronden. In de alternatievenafweging Ecologie (achtergrond document van het MER) is nog geen uitwerking gemaakt van de compensatieopgave, wel is verlies aan oppervlakte van Natura 2000-gebied als negatief beoordeeld. Wanneer in de planuitwerking uit de passende beoordeling blijkt dat de effecten significant zijn en niet gemitigeerd kunnen worden is een ADC-toets noodzakelijk. De daadwerkelijke compensatieopgave kan pas in een later stadium van de gebiedsontwikkeling worden bepaald, wanneer het ontwerp in meer detail is uitgewerkt.

Punt 5

Op welke wijze zou het beheer van een zwemplas worden georganiseerd en gefinancierd? In hoeverre worden hierbij ook de huidige en toekomstige handhavingsproblemen betrokken? En in hoeverre is bij de afweging en effectbeoordeling rekening gehouden met een toekomstige groei van het recreatief gebruik en de wensen voor nieuwe voorzieningen die daarmee samenhangen?

Reactie:

De gemeente Wageningen wordt beheerder van de waterplas. Voor de opgaven en ambities die zijn opgenomen in het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk bestaat voldoende zicht op financiële dekking binnen de procespartners.

De waterplas zorgt vooral voor een herverdeling van de bestaande recreatiedruk op de uiterwaarden. Het realiseren van grootschalige (parkeer) voorzieningen en faciliteren van horeca maakt geen onderdeel uit van de opgave of ambities van het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk. Hierdoor is er geen sprake van een waterplas met een regionale functie. In de planuitwerkingsfase worden effecten, zoals verstoring, als gevolg van de realisatie en het gebruik van een waterplas verder onderzocht en uitgewerkt.

Handhaving is een belangrijk aandachtspunt. In de planuitwerkingsfase wordt gekeken hoe de handhaving in combinatie met inrichtingsmaatregelen de rust aan de zuidelijke oever kan garanderen.

Zienswijze 21: Stichting Werkgroep Milieubeheer Rhenen

Punt 1

Indieners zijn verontrust over de beoogde aanpassing van het Hoornwerk in het kader van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk ontwikkelde ontwerp voorkeursalternatief. Indieners erkennen dat het Hoornwerk een belangrijke cultuurhistorische waarde heeft. Een reconstructie van een historische situatie uit

1785 doet echter geen recht aan deze cultuurhistorische waarde. De belevingswaarde van een historisch monument wordt volgens indieners mede bepaald door de mate waarin de geschiedenis valt af te lezen aan de verwerking en aanwezigheid van begroeiing. Door de reconstructie zal het historische karakter en de belevingswaarde volgens indieners juist afnemen. Het aanpassen (verhogen, kaal en zichtbaar maken) van het Hoornwerk, alsmede openstellen hiervan, leveren ook geen effectieve bijdrage aan de waterveiligheidsopgave van de Grebbedijk.

Reactie:

Het rijksmonumentale Hoornwerk is sinds het oorspronkelijke gebruik als verdedigingswerk verwilderd en beschadigd geraakt. De grondvolumes zijn ingezakt (oorspronkelijk lag het Hoornwerk hoger), de taluds zijn begroeid geraakt en afgebrokkeld. Hiermee is de herkenbaarheid van het Hoornwerk verloren gegaan. In het project Grebbedijk wordt een kans benut om enerzijds het Hoornwerk in te zetten voor de waterveiligheid en anderzijds het Hoornwerk naar haar historische karakter te herstellen en weer herkenbaar te maken als belangrijk verdedigingswerk in Nederland. In het herstel worden de oorspronkelijke tekeningen met maaiveldhoogtes, maatvoering en afwerking als uitgangspunt genomen voor het ontwerp. Er wordt samengewerkt met verschillende partijen waarbij de historische kennis is geborgd. Andere alternatieven om ter plaatse van het Hoornwerk het waterveiligheidsprobleem op te lossen zijn een forse verhoging van de bestaand dijk, wat als gevolg heeft een verbreding van de bestaande dijk. Een ander alternatief om de hoogteopgave op te lossen is om de dijk 'overslagbestendig' te maken. Dit kan door het toepassen van harde/verholen bekleding op het binnentalud van de dijk en aansluitend op een strook van 5 meter vanaf de binnenteen van de dijk. Beiden hebben een negatief effect op de cultuurhistorische waarde(n) van het Hoornwerk en op de aanwezige natuur. De versterking vanuit het Hoornwerk levert een efficiënte bijdrage om het waterveiligheidsprobleem op te lossen en om tegelijkertijd een impuls te geven aan de cultuurhistorische waarden in het gebied. Het beheer van het Hoornwerk zal nader worden afgestemd met de eigenaar van het Hoornwerk: Utrechts Landschap, waarbij de doelstellingen vanuit Natura 2000 en waterveiligheid het uitgangspunt zijn.

Punt 2

De reconstructie en openstelling van het Hoornwerk levert volgens indieners een verlies op van de bestaande natuurwaarden in dit beschermde natuurgebied. Zeker met de voorgenomen plannen om het Hoornwerk toegankelijk te maken voor recreanten leidt dit tot een significante verstoring van de hier aanwezige natuur en tegelijk het aangrenzende deel van de Blauwe Kamer.

Reactie:

Van een openstelling van het buitendijkse deel van het Hoornwerk voor publiek is in het voorkeursalternatief vooralsnog geen sprake. In het huidige ontwerp wordt het pad op het getrapte dijkprofiel onderbroken ter hoogte van het Hoornwerk. Het openstellen van het Hoornwerk voor publiek is dan ook niet meegenomen in de alternatievenafweging ecologie (achtergronddocument van het MER). Indieners hebben gelijk dat dit niet goed staat verwoord in de Nota VKA. De zin over recreatieve inbedding is verwijderd in de nota.

Punt 3

In het ontwerp voorkeursalternatief worden de natuurwaarden van het Hoornwerk ten onrechte als zeer gering aangemerkt. Indieners pleiten voor handhaving van een situatie waarin het Hoornwerk nog wel goed zichtbaar is, maar tevens rekening wordt gehouden met aanwezige natuurwaarden en landschappelijke waarden:

- *Verbindingszone* tussen de Blauwe Kamer enerzijds, en de Grebbeberg anderzijds. Deze verbindingszone is essentieel, zowel voor de koeien en paarden, als voor een groot aantal wilde zoogdieren, waaronder de das, wezel, ree en vos.
- In 2019 broedden op het Hoornwerk 34 soorten vogels, met in totaal 82 territoria; waaronder 2 soorten, van de lijst Instandhoudingsdoelen Natura2000 Rijntakken (Blauwborst, IJsvogel), naast 3 Rode-Lijstsoorten (Matkop, Koekoek, Kneu). Dit is de enige plek in de Blauwe Kamer waar volgens indieners de Blauwborst en de Waterral voorkomt, en de plek met de grootste populatie Kleine Karekieten van de Blauwe Kamer.
- Een grote bever-burcht bevindt zich op minder dan 100 meter van het Hoornwerk en de Bevers

gebruiken het Hoornwerk om te foerageren. Ook de Bever valt onder de instandhoudingsdoelen Natura2000-gebied Rijntakken.

- Aan de westkant van de Grebbedijk ter hoogte van het Hoornwerk bevindt zich een belangrijke groeiplaats van planten van de Rode lijst, waaronder Kleine pimpernel, Zacht vetkruid, Tripmadam, Grote Tijm en Ruige Weegbree.
- De huidige begroeiing op en rond het Hoornwerk zorgt voor beschutting van de achtergelegen 'ijsbaanplas', waar in de winter veel eendensoorten foerageren en rusten.

Reactie:

Bij de uitwerking van de maatregel om het Hoornwerk op te hogen, en daarmee onderdeel te laten worden van de waterkering, wordt, zoals indieners benadrukken, nadrukkelijk rekening gehouden met aanwezige natuurwaarden en landschappelijke waarden. Daarnaast kan in dit voorkeursalternatief het muurtje in het talud van de huidige dijk met cultuurhistorische en ecologische waarde bewaard blijven. In de Nota VKA worden de natuurwaarden van het Hoornwerk overigens niet aangemerkt als zeer gering, wel wordt aangegeven dat de maatregel de kans biedt om het glanshaverhooiland in een betere staat terug te brengen dan het in de huidige situatie. Op pagina 36 van de Nota VKA wordt toegelicht dat met het herstellen van het Hoornwerk circa 0,7 hectare ruigte, natuurlijk grasland en struweel wordt aangetast. Een deel van dit areaal wordt geclassificeerd als het habitatype glanshaverhooiland. De mogelijke aantasting van het glanshaverhooiland is als zeer negatief beoordeeld. Het Hoornwerk is in het MER fase 1 beoordeeld in het kader van soortenbescherming, gebiesbescherming en het Natuurnetwerk Nederland. Op al deze onderdelen is een negatieve tot zeer negatieve beoordeling naar voren gekomen voor de aanlegfase. Echter de reconstructie van het Hoornwerk wordt gecombineerd met het aanleggen/herstellen van glanshaverhooiland, dit habitatype is nu in beperkte mate aanwezig. Om hier zekerheid over te krijgen zal in 2020 in een nader onderzoek gekeken worden naar de aanwezigheid en kwaliteit van dit habitatypen en de beschermde soorten (inclusief Natura 2000 doelsoorten).

Zienswijze 22: Argo

Indiener vindt dat haar belangen, de onveilige situatie op de Rijn en in de haven voor de watersport, niet zijn meegenomen in het ontwerp voorkeursalternatief. De gebiedsontwikkeling Grebbedijk biedt een unieke kans, mede vanuit kostenperspectief, voor het creëren van een nevengeul in de Plasserwaard. Indiener doet dan ook een dringend beroep op de medewerking van de procespartners die betrokken zijn bij de gebiedsontwikkeling Grebbedijk om zich hiervoor in te zetten. Het is volgens indiener mogelijk een nevengeul zodanig in te richten dat er meerwaarde is voor natuur en medegebruik door georganiseerde recreatieve watersport zoals het roeien. Indiërs benadrukken dat de periode dat de natuur kwetsbaar is niet samenvalt met de periode dat de roeiers het meest kwetsbaar zijn. De Rijn is immers vooral buiten het broedseizoen van het Porseleinhoen door hoog water, harde wind en snelle stroming het meest gevaarlijk en vaak onbevaarbaar. Deze geul vult tevens de behoefte in vanuit de NURG voor een natuurlijke geul. Indiener wil zich daarbij inzetten voor het beschermen en uitbreiden van het leefgebied van het porseleinhoen. Over het gebruik van de nevengeul in de tijd maakt indiener graag afspraken met de beheerders en eigenaren. Uitbreiding van de natuurontwikkeling zou in de Wolfswaard, aan de zuidzijde van de rivier, kunnen gebeuren. Recent is gebleken dat er wel degelijk bereidheid is tot verkoop van de grond door grondeigenaren in de Wolfswaard.

Reactie:

Het belang van veilig roeiwater wordt door de procespartners onderschreven. Binnen de gebiedsontwikkeling Grebbedijk is dit ook als ambitie benoemd en zijn de mogelijkheden hiervoor onderzocht. Zo is als onderdeel van de kansrijke alternatieven onderzocht of een brede Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul in de Plasserwaard kan worden aangelegd met verbinding naar de haven. Ook is seizoensgebonden recreatief medegebruik van deze brede KRW-geul onderzocht (onder seizoensgebonden medegebruik wordt verstaan: gemiddeld 57 dagen in de periode tussen 1 oktober en 1 april). In een ander kansrijk alternatief is onderzocht of een smalle KRW-geul mogelijk is. De conclusie van dit onderzoek is dat de brede geul, in combinatie met seizoensgebonden recreatief medegebruik, niet maakbaar is. Beide varianten, zowel de brede als de smalle KRW-geul, hebben in de aanlegfase negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Rijntakken. Echter, de negatieve effecten van een brede KRW-geul met daarnaast nog de negatieve effecten van recreatief medegebruik zijn dermate significant dat deze niet uitvoerbaar wordt geacht. Verder is er voor de aanleg van

een brede KRW-geul met recreatief medegebruik geen zicht op financiële dekking van één van de partners. In het voorkeursalternatief is uiteindelijk de smalle KRW-geul opgenomen zonder verbinding met de haven. Het weglaten van de verbinding met de haven heeft namelijk als gevolg dat er minder vergraven moet worden waardoor de effecten op bestaande natuurwaarden beperkter zijn. Hieronder wordt toegelicht waarom een brede KRW-geul met recreatief medegebruik hiervan niet uitvoerbaar wordt geacht.

De effecten op instandhoudingsdoelstellingen van N2000-gebied Rijntakken moeten voor de dijk, de natuurontwikkeling en recreatie afzonderlijk inzichtelijk worden gemaakt en een eventuele ADC-toets moet ook per onderdeel worden uitgevoerd. De effecten van het seizoensgebonden medegebruik zijn onderzocht in de alternatievenafweging ecologie (achtergronddocument van het MER), hierbij is breder gekeken dan de porseleinhoen. Het Natura 2000-gebied Rijntakken heeft buiten een functie als broedlocatie van soorten zoals de porseleinhoen, een functie voor diverse niet-broedvogels die het gebied gebruiken in de winterperiode. Seizoensgebonden medegebruik van de brede KRW-geul heeft daarmee een negatief effect op deze instandhoudingsdoelen in de vorm van optische en mechanische verstoring. Daarnaast heeft een brede KRW-geul een grotere overlap qua oppervlakte met leefgebieden van Natura-2000 gebied doelsoorten, zoals de kwartelkoning en porseleinhoen, dan de smalle geul. Hierdoor is de brede KRW-geul met recreatief medegebruik als zeer negatief is beoordeeld in de alternatievenafweging ecologie.

Om een vergunning te verkrijgen op grond van de Wet Natuurbescherming voor het aanleggen van een brede KRW-geul met de mogelijkheid van seizoensgebonden recreatief medegebruik moet een ADC-toets worden uitgevoerd. Zoals hiervoor werd toegelicht moet deze worden uitgevoerd vanwege de (mogelijke) significant negatieve effecten van deze maatregelen op de instandhoudingsdoelstellingen voor de kwartelkoning en porseleinhoen. Voordat de vraag beantwoord kan worden of compensatie mogelijk is op de door indiener genoemde locaties moet worden gekeken of er geen alternatieven zijn (A) en of er een dwingende reden van groot openbaar belang is (D). Met name voor het recreatieve medegebruik is het erg moeilijk om zowel: het ontbreken van alternatieven (A) én een dwingende reden van groot openbaar belang (D) te onderbouwen. Hiernaast is het voor de realisatie van de KRW-opgave het niet noodzakelijk om voor de brede geul te kiezen. De smallere geul zoals opgenomen in de kansrijke alternatieven en het voorkeursalternatief heeft een vergelijkbaar of zelfs beter doelbereik dan de brede KRW-geul.

Zoals hierboven al werd opgemerkt wordt aan compensatie pastoegekomen als de A en de D voldoende onderbouwd zijn. Compensatie mag zowel buiten het projectgebied als binnen hetzelfde Natura 2000-gebied plaatsvinden. De locatie in de Wolfswaard is volgens onze inschatting niet geschikt om de compensatie opgave in te richten. Voor de compensatieopgave is zowel leefgebied van de kwartelkoning als de porseleinhoen nodig. Voor de Wolfswaard is gekeken naar een groter deel dan enkel de oeverzone, hieruit is gebleken dat er onvoldoende oppervlakte 'niet bezet' leefgebied van kwartelkoning beschikbaar is in de Wolfswaard. De oeverzone is op de leefgebiedenkaart van Sovon (Sierdsema et al., 2008) als bezet leefgebied gekarteerd. Daarnaast wordt een strook van 100 meter ten opzichte van de koppen van de kribben verstoord door de aanwezige scheepvaart. De gehele Wolfswaard is daarom afgevalen als kansrijke compensatielocatie voor de kwartelkoning.

Zienswijze 23: Utrechts landschap

Indiener heeft als eigenaar en beheerder van het Hoornwerk een aantal opmerkingen in relatie tot het ontwerp voorkeursalternatief.

Punt 1

De wezenlijke waarden en kenmerken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) ter plaatse mogen niet worden aangetast.

Reactie:

Deze constatering van het Utrechts landschap is terecht. De effecten van de kansrijke alternatieven en het voorkeursalternatief op de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN zijn daarom onderzocht. De werkzaamheden aan de dijk in landelijk gebied hebben tijdelijke negatieve effecten op het NNN in de provincie Utrecht. De versterking van het Hoornwerk heeft door een groot effect op het mogelijk aanwezige glanshaverhoiland een groot negatief effect (-) op NNN. De aanwezigheid en kwaliteit van het

glanshaverhooiland wordt mede om deze reden in 2020 nader onderzocht. Van aantasting van andere NNN-aspecten is, door het beperkte ruimtebeslag van de dijkversterking, in dit deel van het plangebied geen sprake.

Punt 2

Het behoud van een goede passage voor de grote grazers naar de Grebbeberg is essentieel.

Reactie:

Het behoud van een goede passage voor de grote grazers zal worden onderzocht in de planuitwerkingsfase.

Punt 3

Op bladzijde 10 van de Nota VKA worden bij natuurdoelstellingen specifiek Gelderse voorbeelden aangehaald. Indiener merkt op dat dat ook in Utrecht de opgave bestaat om Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland doelen te realiseren. Dit geeft indiener vorm door goed beheer.

Reactie:

Indiener merkt terecht op dat op pagina 10 van de Nota VKA enkel Gelderse voorbeelden worden aangehaald. In de alternatievenafweging ecologie (achtergronddocument van het MER) zijn echter zowel aspecten vanuit het Gelderse- als het Utrechtse deel van Natura 2000 en Nationaal Natuurnetwerk beoordeeld.

Punt 4

Op bladzijde 20 wordt in de Nota Voorkeursalternatief ingegaan op het terugbrengen van de oorspronkelijke vorm van het Hoornwerk. Indiener benadrukt dat dit nog verdere uitwerking behoeft.

Reactie:

In de planuitwerking zal het ontwerp van het Hoornwerk verder worden vormgegeven samen met de eigenaar en beheerder van het Hoornwerk en in afstemming met belanghebbenden. Hierbij wordt rekening gehouden met bestaande natuurwaarden en cultuurhistorische aspecten van het rijksmonumentale Hoornwerk.

Punt 5

Op bladzijde 23 van de Nota VKA wordt indiener bij het Hoornwerk als beheerder genoemd. Indiener benadrukt dat zij tevens eigenaar (en beheerder) zijn van het natuurterrein de Blauwe Kamer.

Reactie:

De tabel waar indiener naar verwijst betreft het beheer van de diverse objecten. Het Utrechts landschap is eigenaar en beheerder van de Blauwe Kamer en wordt uiteraard in de planuitwerkingsfase betrokken bij verdere uitwerking van de dijkversterking bij de Blauwe Kamer en het Hoornwerk.

Zienswijze 24

Indieners geven aan dat het geplande ooibos naast de Plasserwaard het gebiedsaanzicht totaal verandert en het vrije uitzicht op de kerktoren van Opheusden hierdoor verdwijnt. Indieners verzoeken om dit vrije uitzicht niet te belemmeren door het aanbrengen van ooibos op deze locatie.

Reactie:

Vanuit de opgave van het beheerplan Natura 2000-Rijntakken en het Gelders Natuurnetwerk (GNN) is er een aantal inrichtingsopgaven in het gebied, waaronder het samenvoegen van verspreid gelegen stukjes zachthoutooibos bos zodat grotere, kwalitatief robuuste boskernen ontstaan. In het voorkeursalternatief is in de Plasserwaard ten westen van de steenfabriek circa 7 hectare ooibos voorzien. Dit bos geeft een zeer positieve impuls aan de instandhoudingsdoelstellingen voor zachthoutooibossen, subtype essen-iepenbos. Het bos kan worden aangelegd met een klein, lokaal effect op de rivierwaterstanden. In de planuitwerkingsfase wordt de situering en landschappelijke inpassing van het ooibos nader onderzocht. Het

uitzicht op de kerktoren van Opheusden wordt als aandachtspunt meegenomen.

Zienswijze 25

De zwemplas in 'de Driehoek' is volgens indiener voor de natuurontwikkeling een aderlating (Natura 2000-doel), en trekt een wissel op de exploitatie in de toekomst, zeker als de zwemplas veel drukker bezocht mocht gaan worden dan voorzien.

Indiener stelt voor om de plek van de (kleine) zwemplas te wijzigen in een locatie enkele honderden meters westwaarts, op een plek die nu binnendijks is maar via dijkverlegging buitendijks en in verbinding met open water kan komen te liggen. Deze 'arena-optie' is in een eerder stadium al aan bod geweest maar afgefallen met als argument dat deze te duur en de zwemplas mogelijk te klein zou zijn.

Een aantal positieve aspecten van deze optie is volgens indiener helaas ten onrechte buiten beschouwing gelaten. De positieve aspecten zijn: ontzien Natura2000-gebied, nabij de stad een waterrecreatiegebied te ontwikkelen, ontstaan ecologische kansen door het verplaatsen van het gebouw van de jachthaven naar de noordoever en de mogelijkheid om ter plekke kostendragers te ontwikkelen als een horecavoorziening.

Indiener verzoekt om alsnog de mogelijke baten van deze optie in beeld te brengen en deze in het voorkeursalternatief op te nemen. Bij deze optie geeft indiener de volgende overwegingen mee:

- verleg een stuk dijk naar binnen, pas experimentele bouwwijzen toe in het stuk nieuwe dijk, test innovaties;
- realiseer in de ontstane kom een zwemplas met stranden in een helling op het zuiden;
- zorg voor parkeervoorzieningen voor de zwemplas op het bedrijventerrein;
- realiseer voor de doorgaande fietsers eventueel een fietsbrug (tevens uitkijkpunt);
- verplaats het gebouw van de jachthaven van de huidige locatie bij de Rijn naar een locatie bij de Grebbedijk (naast roeivereniging Argo) en combineer dit eventueel met een nieuwe horecagelegenheid voor bij de zwemplas, en;
- richt de Driehoek ecologisch in, en ontwikkel de Zuidpunt (bij de huidige locatie van het gebouw van de jachthaven) tot een volwaardige ecologische verbindingzone.

Reactie:

In paragraaf 4 van het Omgevingsparticipatiedocument Verkenningsfase is het oorspronkelijke idee van indiener behandeld en beoordeeld. De conclusie is dat het initiatief niet kansrijk is om uit te voeren gezien een gebrek aan ruimte, de hoge kosten en het gebrek aan financiën hiervoor. Voorts is de waterplas bewust in de Driehoek ingetekend als veilig alternatief voor zwemmen in de Rijn. Een waterplas in de Plasserwaard draagt aanzienlijk minder aan bij aan alternatief voor veilig zwemwater. Ook levert een waterplas in de Plasserwaard bezwaren op met betrekking tot verkeersveiligheid. Tot slot heeft het verleggen van een bestaande dijk vanuit duurzaamheidsgedachte niet de voorkeur en leidt een zwemplas in de Plasserwaard tot de nodige verstoring van instandhoudingsdoelstellingen in de Plasserwaard (zie paragraaf 4.2 van Bijlage 3 Nota VKA: "Omgevingsparticipatie Verkenningsfase Gebiedsontwikkeling Grebbedijk"). Ondanks een aantal interessante aanvullingen en suggesties zijn wij echter niet van mening dat de bestaande bezwaren tegen dit alternatief weggenomen kunnen worden. Los van de hierboven genoemde punten is een dergelijk alternatief ook ruimtelijk zeer lastig in te passen. Het huidige voorkeursalternatief met de getrapte kruin over de gehele lengte geeft de dijk continuïteit en ruimte voor het versterken van de recreatieve routes. Het voorgestelde alternatief vermindert deze continuïteit aanzienlijk.

Zienswijze 26: VADA

Indiener geeft aan het te betreuren dat na een intensief participatietraject haar belangen in onvoldoende mate zijn terug te vinden in het voorkeursalternatief. De volgende belangen of ontwikkelingen ziet indiener graag terugkomen in het voorkeursalternatief.

Punt 1

Vergroting van het te pachten gebied langs de Grebbedijk, van de bestaande toegangsdijk van indiener tot aan Argo en het gebied langs de Grebbedijk, op tenminste het niveau van de geplande berm naast de dijk te brengen.

Reactie:

Gedurende de planuitwerkingsfase wordt een omgevingstafel georganiseerd met de watersportverenigingen om te komen tot een passende inrichting met betrekking tot de inrichting van de terreinen en de ecologische verbindingzone. De pachtgrenzen worden door de gemeente Wageningen aangepast op een eventuele wijziging van de inrichting.

Punt 2

De expansie van de dijk in buitendijkse richting (zo die lokaal nodig zal blijken) meervoudig bruikbaar maken voor indiener, bijvoorbeeld stallen botenwagens of parkeren auto's.

Reactie:

Het medegebruik van de getrapte kruin is bestemd voor scheiding van de verkeersstromen en kan niet worden ingezet als stalling of parkeerplaatsen.

Punt 3

Het vergroten van de jachthaven. Indiener ziet hiervoor mogelijkheden door aan de westzijde een deel van bestaande talud van brede toegangsweg van de dijk af te halen en aan de noordzijde en oostelijke richting door de grens in het water op te schuiven. De gebaggerde grond zou volgens indiener gebruikt kunnen worden om het half verhoogde stuk dijk op niveau te brengen.

Reactie:

Na de vaststelling van het voorkeursalternatief en in de nadere uitwerking Gedurende de planuitwerkingsfase wordt een omgevingstafel georganiseerd met de watersportverenigingen om te komen tot een passende inrichting met betrekking tot de inrichting van de terreinen en de ecologische verbindingzone.

Punt 4

Indiener wil graag mogelijkheden om het natte oppervlak van de haven te vergoten.

Reactie:

Na de vaststelling van het voorkeursalternatief en in de nadere uitwerking tijdens de planuitwerking wordt er een omgevingstafel georganiseerd met de watersportverenigingen om te komen tot een passende inrichting met betrekking tot de aanwezige faciliteiten en inrichting van de terreinen.

Punt 5

Het realiseren van een veilig roeiwater in de nevengeul in de Plasserwaard die aansluit op de watergeul die is voorzien in het ontwerp voorkeursalternatief. Hierbij wil indiener zich inzetten voor het beschermen van het leefgebied van de Porseleinhoen. Over het gebruik van de watergeul kunnen afspraken worden gemaakt met de grondeigenaren.

Reactie:

Het belang van veilig roeiwater wordt door de procespartners onderschreven. Binnen de gebiedsontwikkeling Grebbedijk is dit ook als ambitie benoemd en zijn de mogelijkheden hiervoor onderzocht. Zo is als onderdeel van de kansrijke alternatieven onderzocht of een brede Kaderrichtlijn Water (KRW)-geul in de Plasserwaard kan worden aangelegd met verbinding naar de haven. Ook is seizoensgebonden recreatief medegebruik van deze brede KRW-geul onderzocht (onder seizoensgebonden medegebruik wordt verstaan: gemiddeld 57 dagen in de periode tussen 1 oktober en 1 april). In een ander kansrijk alternatief is onderzocht of een smalle KRW-geul mogelijk is. De conclusie van dit onderzoek is dat de brede geul, in combinatie met seizoensgebonden recreatief medegebruik, (juridisch) niet haalbaar is. Beide varianten, zowel de brede als de smalle KRW-geul, hebben in de aanlegfase negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Rijntakken. Echter, de negatieve effecten van een brede KRW-geul met daarnaast nog de negatieve effecten van recreatief medegebruik zijn dermate significant dat deze niet uitvoerbaar wordt geacht. Verder is er voor de aanleg van een brede KRW-geul met recreatief medegebruik geen zicht op financiële dekking van één van de partners. In het voorkeursalternatief is uiteindelijk de smalle KRW-geul opgenomen zonder verbinding met de haven. Het weglaten van de

verbinding met de haven heeft namelijk als gevolg dat er minder vergraven moet worden waardoor de effecten op bestaande natuurwaarden beperkter zijn. Hieronder wordt toegelicht waarom een brede KRW-geul met recreatief medegebruik hiervan niet uitvoerbaar wordt geacht.

De effecten op instandhoudingsdoelstellingen van N2000-gebied Rijntakken moeten voor de dijk, de natuurontwikkeling en recreatie afzonderlijk inzichtelijk worden gemaakt en een eventuele ADC-toets moet ook per onderdeel worden uitgevoerd. De effecten van het seizoensgebonden medegebruik zijn onderzocht in de alternatievenafweging ecologie (achtergronddocument van het MER), hierbij is breder gekeken dan de porseleinhoen. Het Natura 2000-gebied Rijntakken heeft buiten een functie als broedlocatie van soorten zoals de porseleinhoen, een functie voor diverse niet-broedvogels die het gebied gebruiken in de winterperiode. Seizoensgebonden medegebruik van de brede KRW-geul heeft daarmee een negatief effect op deze instandhoudingsdoelen in de vorm van optische en mechanische verstoring. Daarnaast heeft een brede KRW-geul een grotere overlap qua oppervlakte met leefgebieden van Natura-2000 gebied doelsoorten, zoals de kwartelkoning en porseleinhoen, dan de smalle geul. Hierdoor is de brede KRW-geul met recreatief medegebruik als zeer negatief is beoordeeld in de alternatievenafweging ecologie.

Om een vergunning te verkrijgen op grond van de Wet Natuurbescherming voor het aanleggen van een brede KRW-geul met de mogelijkheid van seizoensgebonden recreatief medegebruik moet een ADC-toets worden uitgevoerd. Zoals hiervoor werd toegelicht moet deze worden uitgevoerd vanwege de (mogelijke) significant negatieve effecten van deze maatregelen op de instandhoudingsdoelstellingen voor de kwartelkoning en porseleinhoen. Voordat de vraag beantwoord kan worden of compensatie mogelijk is op de door indiener genoemde locaties moet worden gekeken of er geen alternatieven zijn (A) en of er een dwingende reden van groot openbaar belang is (D). Met name voor het recreatieve medegebruik is het erg moeilijk om zowel: het ontbreken van alternatieven (A) én een dwingende reden van groot openbaar belang (D) te onderbouwen. Hiernaast is het voor de realisatie van de KRW-opgave het niet noodzakelijk om voor de brede geul te kiezen. De smallere geul zoals opgenomen in de kansrijke alternatieven en het voorkeursalternatief heeft een vergelijkbaar of zelfs beter doelbereik dan de brede KRW-geul.

Gedurende de planuitwerkingsfase wordt een omgevingstafel georganiseerd met de watersportverenigingen om te komen tot een passende inrichting met betrekking tot de inrichting van de terreinen en de ecologische verbindingzone.

Punt 6

Een second opinion voor wat betreft het ecologisch onderzoek over seizoensgebonden medegebruik door roeiers en de invloed die dit heeft op het bestaande leefgebied van de Porseleinhoen. Indiëners geven aan dat uit wetenschappelijke bronnen in het onderzoek kan worden opgemaakt dat seizoensgebonden medegebruik door roeiers geen negatieve effecten heeft op het bestaande leefgebied van de Porseleinhoen.

Reactie:

Door indiener zijn geen feiten of omstandigheden aangedragen die redelijkerwijs aanleiding geven voor de procespartners om te twijfelen aan de juistheid van de reeds verrichte onderzoeken.

Punt 7

Het behouden van de mogelijkheid om met jeugdzeilboten in de haveningang te kunnen oefenen. Het is onwenselijk als een deel van de havenkom wordt opgespoten in verband met de realisatie van een kleine ecologische verbindingzone.

Reactie:

Dit belang wordt onderschreven door de procespartners en wordt in de planuitwerkingsfase meegenomen als aandachtspunt bij het verder uitwerken van een ecologisch verbindingzone.

Punt 8

Het behoud van bestaande mogelijkheden van de toegangsdijk voor botenwagens.

Reactie:

Het uitgangspunt is dat bestaande voorzieningen waar mogelijk worden gespaard en/of op vergelijkbare wijze worden teruggebracht.

Zienswijze 27: Tennet

Punt 1

Indiener bezit meerdere objecten binnen het projectgebied die van belang zijn voor de uitvoering van haar wettelijke taken. Indiener signaleert een aantal knelpunten in relatie tot haar objecten en uitvoering van haar taken. Door het realiseren rivier- en moeraslandschap in de Plasserwaard zien indieners de volgende (mogelijke) belemmeringen voor haar bezittingen:

- de bereikbaarheid van de objecten met groot materieel, maar ook te voet (door het moerasgebied);
- de verhoging van de dijk van 20-40 centimeter;
- overstroming/vernating kan negatieve invloed hebben op de stabiliteit van objecten;
- overstroming belemmert de bereikbaarheid, en;
- het aanbrengen damwanden binnen de belemmerde strook;

Reactie:

Het projectteam is in gesprek met Tennet en de genoemde aandachtspunten en zorgen uit de zienswijze worden meegenomen in de planuitwerkingsfase.

Punt 2

Verder voorziet het ontwerp voorkeursalternatief in de Driehoek in een kleine waterplas. De afstand van ontgraving tot de belemmerde strook van het object van indiener is niet te bepalen aan de hand van het ontwerp voorkeursalternatief. Indiener geeft aan dat haar objecten erg storingsgevoelig zijn. Zo kunnen heiwerkzaamheden, gewijzigde gronddruk, vernating of verzakking gevolgen hebben voor de levensduur en leveringszekerheid van de objecten. Dit wil indiener te allen tijde voorkomen.

Reactie:

Het projectteam is in gesprek met Tennet en de genoemde aandachtspunten en zorgen uit de zienswijze worden meegenomen in de planuitwerkingsfase.

Punt 3

Tot slot geeft indiener aan dat het ontwerp voorkeursalternatief voorziet in de mogelijke ontwikkeling van een toekomstige TEO leiding. Deze leiding kan ook van invloed zijn op haar objecten of omgekeerd.

Reactie:

Het projectteam is in gesprek met Tennet en de genoemde aandachtspunten en zorgen uit de zienswijze worden meegenomen in de planuitwerkingsfase.

Zienswijze 28: Rijkswaterstaat

Punt 1

In het nu voorliggende voorkeursalternatief (Dijk) is sprake van rivierwaartse verzwaring van de primaire kering. Indiener mist in de diverse paragrafen, van de beschrijving van het voorkeursalternatief (bijvoorbeeld in paragraaf 3.7 en 5.1), de motivering achter de noodzaak voor buitendijks versterken. Waarom is binnendijks versterken geen optie?

Reactie:

In de verkenningsfase is gebleken dat voor een haalbaar, betaalbaar, duurzaam en maatschappelijk gedragen voorkeursalternatief een gedeeltelijk buitendijkse versterking noodzakelijk is. De Grebbedijk heeft zowel in

het landelijk als stedelijk gebied een opgave voor stabiliteit en sterkte binnenbekleding (overslag wat leidt tot hoogte). Daarnaast moet de dijk worden verflauwd voor buitenwaartse stabiliteit en beheer en onderhoud (binnen en buiten). Voor de stabiliteit moet er een binnenberm worden aangelegd of een damwand(stabiliteitsscherm) worden aangebracht. De hoogte opgave kan worden opgelost door verhoging van de dijk of verflauwing van het talud.

Landelijk gebied

De kosten voor binnendijks versterken zijn hoog in het landelijk gebied. Het verschuiven naar een volledig binnendijks profiel zorgt voor een verhoging van 3,14 miljoen directe bouwkosten (exclusief maatwerk). Maatschappelijke waarden en technische lastigheid zijn in het landelijk gebied geen grote factoren.

Stedelijk gebied

In het stedelijk gebied is het kostenverschil met €0,55 miljoen directe bouwkosten(exclusief maatwerk) beperkt. Bij het stedelijk gebied leidt een niet-buitendijkse versterking tot aanzienlijke aantasting van maatschappelijke waarden. Hier is de binnendijkse ruimte namelijk zeer beperkt, met name bij de Havenstraat, Veerstraat en aan de oostzijde bij "het Bastion". Met maatwerkoplossingen waarbij de kruin minimaal verschuift wordt aantasting van bebouwing, de stadsgracht en bomen hier voorkomen.

Hoornwerk

Bij het Hoornwerk is deels voor een buitenwaartse oplossing gekozen waarmee het cultuurhistorische monument wordt hersteld, en tegelijkertijd aan de waterveiligheidsdoelstelling wordt voldaan. Hier is het toevoegen van maatschappelijke meerwaarde de aanleiding voor de integrale oplossing waarbij het Hoornwerk ook voor waterveiligheid ingezet wordt. Daarmee blijft de huidige dijk zijn bestaande afmetingen houden.

Gehele Grebbedijk

Voor de Grebbedijk als geheel leidt een niet-buitendijkse versterking tot ca. €10 mln. hogere investeringskosten.

De milieubelasting van de Grebbedijk neemt aanzienlijk toe bij een niet buitendijkse versterking. Dit komt doordat er veel meer klei in het werk moet worden vervoerd als gevolg van afgraven en op opnieuw opbouwen van de kruin; De klei wordt eerst afgegraven en opgeslagen, om daarna te worden hergebruikt voor de dijkversterking aan de binnenzijde van de dijk. Dit leidt tot extra CO₂-uitstoot en materiaalgebruik.

Voor de buitendijkse versterking is er gezien de locatie van de Grebbedijk geen sprake van een hydraulisch ongunstige locatie. Het buitendijkse versterken heeft geen significante effecten op de waterstanden in de rivier. Als gevolg daarvan kan ook een significante verandering van de afvoerverdeling worden uitgesloten.

Punt 2

Indiener heeft een aantal aandachtspunten op het ontwerp voorkeursalternatief en onderliggende stukken op het vlak van ecologie, rivierkunde, en nautisch aspecten.

Reactie:

De genoemde aandachtspunten en zorgen uit de zienswijze worden meegenomen in de planuitwerkingsfase.

Zienswijze 29

Punt 1

Indieners zijn van mening dat het aanpassen van het buitendijkse Hoornwerk conflicteert met de intenties en doelstellingen van dit Natura 2000 gebied en de Wet Natuurbescherming. Eén van de Natura 2000 doelstellingen is 'het realiseren of voorsorteren op een verbindingszone van de Veluwe naar de Utrechtse Heuvelrug'. Het verhogen, kaal en zichtbaar maken van het Hoornwerk, alsmede openstellen

hiervan levert volgens indieners dan ook geen effectieve bijdrage aan de waterveiligheidsopgave van de Grebbedijk. Indieners benadrukken het belang en de waarde van het Hoornwerk voor diverse diersoorten en de biodiversiteit. Het verzoek van indieners is dan ook om dit onderdeel niet op te nemen in het voorkeursalternatief.

Reactie:

In de alternatievenafweging ecologie (achtergronddocument van het MER) is gekeken naar de effecten op het gebied van soortenbescherming en gebiedenbescherming, deze aspecten scoren in de aanlegfase dan ook negatief tot zeer negatief. Het belang en de waarde van het Hoornwerk voor diverse diersoorten en de biodiversiteit wordt onderkend. Omdat het herstel van het Hoornwerk gecombineerd kan worden met het aanleggen en/of herstellen van het glanshaverhooiland scoort de gebruiksfase neutraal. De aanwezigheid en kwaliteit van het glanshaverhooiland en andere beschermde soorten in de huidige situatie wordt in 2020 onderzocht. Bij de uitwerking van de maatregel om het Hoornwerk op te hogen, en daarmee onderdeel te laten worden van de waterkering zal nadrukkelijk rekening gehouden worden met aanwezige natuurwaarden en landschappelijke waarden.

Het openstellen van het buitendijkse deel van het Hoornwerk is geen onderdeel van de alternatieven en is dan ook niet meegenomen in de alternatievenafweging Ecologie (achtergronddocument van het MER). Over de beheervisie worden in de planuitwerking nader afspraken gemaakt met de eigenaar en omwonenden van het Hoornwerk, waarbij een kaal buitendijks Hoornwerk geen uitgangspunt is. Het uitgangspunt bij het beheer van het Hoornwerk zijn de doelstellingen vanuit Natura 2000 en waterveiligheid.

Punt 2

Indieners vragen zich af wat de verhoging van het Hoornwerk bijdraagt aan de waterveiligheidsopgave van de Grebbedijk en welke andere alternatieven er bestaan.

Reactie:

Het rijksmonumentale Hoornwerk is sinds het oorspronkelijke gebruik als verdedigingswerk verwilderd en beschadigd geraakt. De grondvolumes zijn ingezakt (oorspronkelijk lag het Hoornwerk hoger), de taluds zijn begroeid geraakt en afgebrokkeld. Hiermee is de herkenbaarheid van het Hoornwerk verloren gegaan. In het project Grebbedijk wordt een kans benut om enerzijds het Hoornwerk in te zetten voor de waterveiligheid en anderzijds het Hoornwerk naar haar historische karakter te herstellen en weer herkenbaar te maken als belangrijk verdedigingswerk in Nederland. In het herstel worden de oorspronkelijke tekeningen met maaiveldhoogtes, maatvoering en afwerking als uitgangspunt genomen voor het ontwerp. Er wordt samengewerkt met verschillende partijen waarbij de historische kennis is geborgd. Andere alternatieven om ter plaatse van het Hoornwerk het waterveiligheidsprobleem op te lossen zijn een forse verhoging van de bestaand dijk, wat als gevolg heeft een verbreding van de bestaande dijk. Een ander alternatief om de hoogteopgave op te lossen is om de dijk 'overslagbestendig' te maken. Dit kan door het toepassen van harde/verholen bekleding op het binnentalud van de dijk en aansluitend op een strook van 5 meter vanaf de binnenteen van de dijk. Beiden hebben een negatief effect op de cultuurhistorische waarde(n) van het Hoornwerk en op de aanwezige natuur. De versterking vanuit het Hoornwerk levert een efficiënte bijdrage om het waterveiligheidsprobleem op te lossen en om tegelijkertijd een impuls te geven aan de cultuurhistorische waarden in het gebied. Daarnaast kan in dit voorkeursalternatief het muurtje in het talud van de huidige dijk met cultuurhistorische en ecologische waarde bewaard blijven.

Punt 3

Indieners vragen zich af wat de kosten zijn van het aanpassen van het Hoornwerk en wat de kosten zijn van andere alternatieven op deze locatie. Ook vraagt indiener zich af wat de beheerkosten zijn voor het Hoornwerk voor de komende decennia en wie dit gaat betalen en uitvoeren.

Reactie:

Voor de opgaven en ambities die zijn opgenomen in het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk bestaat voldoende zicht op financiële dekking binnen de procespartners. Tevens wordt door de ophoging van het Hoornwerk een gedeelte van de kosten voor de verhoging/

versterking van de dijk bespaard. Beheerkosten hangen af van het uiteindelijke ontwerp en streefbeeld van het beheer. Over de beheerkosten worden in de planuitwerking nader afspraken gemaakt samen met de eigenaar en beheerder van het Hoornwerk.

Punt 4

Voorts vragen indieners zich af wat de bijdrage is van een eventuele ingreep in het Hoornwerk aan de natuurwaarden. Indieners stellen de vraag of bescherming van natuurwaarden geen voorrang heeft op cultuurhistorische waarden in een beschermd natuurgebied.

Reactie:

De bijdrage aan natuurwaarden van de ingreep zelf zijn beperkt. Wel kan de ingreep gecombineerd worden met het aanleggen en/of herstellen van het glanshaverhoiland. De aanwezigheid en kwaliteit van het glanshaverhoiland wordt in 2020 onderzocht. Bij de uitwerking van de maatregel om het Hoornwerk op te hogen, en daarmee onderdeel te laten worden van de waterkering, dient nadrukkelijk rekening gehouden te worden met aanwezige natuurwaarden en landschappelijke waarden.

Punt 5

Indieners vragen waarom 1785 wordt gehanteerd als referentiejaar voor het herstellen van het Hoornwerk.

Reactie:

De hoogte van het Hoornwerk in 1785 komt overeen met de benodigde hoogte om als 'golfbreker' ervoor te zorgen dat een verhoging van de Grebbedijk niet noodzakelijk is.

Punt 6

Tot slot stellen indieners dat het openstellen van het Hoornwerk voor publiek leidt tot verstoring in het rustgebied. Indieners vragen of dit niet strijdig is met de Wet Natuurbescherming.

Reactie:

Van een openstelling van het buitendijkse deel van het Hoornwerk voor publiek is in het voorkeursalternatief vooralsnog geen sprake. In het huidige ontwerp wordt het pad op het getrapte dijkprofiel onderbroken ter hoogte van het Hoornwerk. Het openstellen van het Hoornwerk voor publiek is dan ook niet meegenomen in de alternatievenafweging ecologie (achtergronddocument van het MER). Indieners hebben gelijk dat dit niet goed staat verwoord in de Notitie Omgevingsparticipatie. De zin over recreatieve inbedding is verwijderd uit de notitie.

Zienswijze 30 Fietzersbond Wageningen

De Fietzersbond is blij met de kansen die de gebiedsontwikkeling biedt om de fietsroute over de dijk comfortabeler en veiliger

te maken. Bij de uitwerking van de plannen zal dat nog een concrete invulling moeten krijgen. De voorkeur van de Fietzersbond gaat uit naar een doorgaande fietsroute over de dijk. Indieners zijn blij dat op het stuk bij de haven, waar fietsers en vrachtverkeer samen gebruik moeten maken van de dijk, het fietsverkeer gescheiden wordt van het (vracht-)autoverkeer. De Fietzersbond vraagt wel aandacht voor de volgende punten:

- Daar waar de autoroute de fietsroute kruist vragen indieners speciale aandacht voor de verkeersveiligheid. Waarbij naar het idee van indieners de fietsers als doorgaand verkeer op een veilige manier voorrang moeten krijgen van het autoverkeer.
- Bij voorkeur ziet de Fietzersbond dat het stuk dijk in het landelijk gebied autoluw gemaakt wordt: vooral bestemd voor fietsers en alleen voor die auto's die een bestemming aan de dijk hebben en instellen van een snelheidsbeperking van 50 kilometer per uur. Met ruimte voor wandelaars op het talud.

- Het (autovrije) stuk dijk bij de stad biedt volgens indieners ruimte aan alle gebruikers, waarbij het talud speciaal vrijgehouden kan worden voor alleen wandelaars.

De Fietzersbond rekent erop dat na de vaststelling van het voorkeursalternatief zij in de planuitwerking betrokken zullen worden bij het ontwerp en dat we samen met alle procespartners en andere betrokkenen mee kunnen denken over het thema mobiliteit op de dijk waarbij alle details van de inrichting ter sprake zullen komen.

Reactie:

Verkeersveiligheid vormt een belangrijk aandachtspunt voor de procespartners binnen de gebiedsontwikkeling. Om de continuïteit van de Grebbedijk als geheel te versterken wordt over het gehele traject aan de buitendijkse zijde een getrapte kruin toegepast ten behoeve van waterveiligheid, dit geeft tevens ruimte voor het versterken van de recreatieve routes en kan ook een impuls geven aan de verkeersveiligheid.

Het autovrij/autoluw maken van de Grebbedijk in het landelijk gebied door ontsluiting van bedrijven via het binnenveld is niet haalbaar gebleken gezien kosten en draagvlak bij de direct aanwonende. Het autovrij/autoluw maken van de Grebbedijk maakt geen onderdeel uit van de opgaven en ambities uit het voorkeursalternatief van de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.

In het voorkeursalternatief is nog geen keuze gemaakt tussen de verkeersstromen op de beide kruinen. De aangedragen suggesties van indiener, over de verkeersveiligheid van fietsers, worden meegenomen in de verdere uitwerking van het thema mobiliteit in de planuitwerkingsfase. De Fietzersbond wordt betrokken bij de verdere uitwerking van dit thema in de planuitwerkingsfase. Voor een beantwoording van deze zienswijze wordt verder verwezen naar de algemene beantwoording onder paragraaf 2.2 inzake mobiliteit in het thematische gedeelte van de inspraaknota.

4. Samenvatting advies Commissie-m.e.r.

Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven, is aan de commissie-m.e.r. verzocht om een tussentijds advies uit te brengen naar aanleiding van de Nota VKA, de onderliggende stukken zoals MER fase 1 en Notitie Omgevingsparticipatie gebiedsontwikkeling Grebbedijk én de ingekomen inspraakreacties. In bijlage x is het advies van de commissie toegevoegd aan de reactienota. Op hoofdlijnen komt de commissie-m.e.r. tot de volgende conclusie:

“het MER voldoende informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de keuze voor het voorkeursalternatief, dat in de volgende fase verder wordt uitgewerkt”.

Daarnaast geeft de commissie een groot aantal aanbevelingen voor de komende planuitwerkingsfase met betrekking tot Overslagdebiet, Innovatieve toepassingen, Faalkansruimtefactoren, Natuur, Duurzaamheid en Circulariteit. Hieronder wordt hier nader op ingegaan.

Overslagdebiet

De Commissie stelt dat de dijk, een relatief korte dijk gelegen tussen hoge gronden, goede mogelijkheden geeft voor het toepassen van een groter overslagdebiet. De Commissie acht het voor een goede besluitvorming en de uiteindelijke keuze van het overslagdebiet wenselijk als in het MER voor de planuitwerkingsfase inzicht wordt gegeven in onderzoek naar het meest wenselijke overslagdebiet.

Reactie:

Aan het begin van de verkenningsfase zijn de effecten van verschillende overslagdebieten (0,1 tot 50 l/s/m) op het achterland geanalyseerd.¹ Uit deze analyse blijkt dat bij een open zode (staat gelijk aan 20 l/s/m), de overlast als gevolg van overloop van de dijk en de kans van voorkomen hiervan acceptabel is. Maatgevend in de berekeningen van overslag is het effect van overslag op de stabiliteit van de dijk en de daarin gelegen constructies. Voor grotere overslagen bij constructies zijn extra maatregelen nodig om te voorkomen dat het binnentalud erodeert. De Kansrijke Alternatieven zijn daarom ontworpen met overslagdebieten tussen de 0,1 l/s/m en een open zode.

Met de variatie van overslagdebieten in de kansrijke alternatieven is inzicht verkregen in de gevolgen van het overslagdebiet in relatie tot het ruimtegebruik, de hoogte en de effecten van de versterkingsmaatregelen. KA1 is ontworpen met een overslagdebiet van 1 l/s/m, KA2 met een overslagdebiet van 0,1 l/s/m en KA3 met een open zode in het landelijk gebied (staat gelijk aan 20 l/s/m). In het stedelijk gebied is een overslagdebiet van 1 l/s/m gehanteerd vanwege de beoogde constructie in de dijk.

Bij de keuze van het voorkeursalternatief bleek een middenweg, met een kritiek overslagdebiet van 1 l/s/m, de optimale keuze. Met deze keuze worden de impact en de kosten van de dijkversterking, met name ter plaatse van maatwerklocaties, beperkt. Tegelijkertijd zorgt in het voorkeursalternatief verflauwing van het buitentalud en de getrapte kruin voor een reductie van de hoogteopgave. De resterende opgave van 20 tot 40 centimeter kan met beperkte impact worden uitgevoerd en mogelijk zelfs nog verder aangescherpt worden door aanvullend onderzoek in de planuitwerkingsfase.

Bovenstaande onderbouwing zal in paragraaf 5.2 van het MER worden toegevoegd.

Innovatieve toepassingen

In het MER is voor het tegengaan van piping de innovatieve techniek Verticaal Zanddicht Geotextiel (VZG) onderzocht. Deze techniek is relatief nieuw, waarbij waterdoorlatend zanddicht geotextiel aan de binnenzijde van de dijk wordt aangebracht. De Commissie adviseert in het MER voor de uitwerking van het VKA nader in te gaan op deze techniek, zowel op de voordelen, de onzekerheden als de risico's. Hetzelfde geldt indien gekozen wordt voor het aangegeven alternatief grofzandbarrière.

Reactie:

De procespartners onderschrijven de aanbevelingen van de Commissie met betrekking tot innovatieve

1 17M3041-NF-002-v07-HydraulischeRandvoorwaarden

toepassingen. Gedurende de planuitwerkingsfase wordt gekeken naar de voordelen, onzekerheden en risico's van het toepassen van innovatieve technieken. In paragraaf 3.4 van de Nota VKA is dit toegelicht.

Faalkansruimtefactoren

De Commissie ziet ruimte voor optimalisatie van de verdeling in faalkansruimtefactoren, waardoor een efficiënter ontwerp van de dijk mogelijk kan worden. De commissie adviseert derhalve in het MER-Fase II inzichtelijk te maken wat de mogelijke effecten zijn van aanpassing van faalkansruimtefactoren of duidelijk te onderbouwen waarom aanpassing niet zinvol zou zijn.

Reactie:

In de verkenningsfase is uitvoerig gekeken naar de faalkansruimtefactoren. De faalkanseis voor het dijktraject is verdeeld over de verschillende faalmechanismen (toegelicht in paragraaf 1.1.4 van het MER) met behulp van een zogenaamde faalkansbegroting. Een faalkansbegroting is nodig voor (semi) probabilistische ontwerpanalyses. De begroting wordt gebruikt voor het stellen van faalkanseisen aan faalmechanismen. Wanneer alle faalmechanismen voldoen aan de faalkanseisen die voor dat faalmechanisme uit de norm en faalkansbegroting zijn afgeleid, voldoet het ontwerp automatisch aan de overstromingskansnorm. Een verkeerde faalkansbegroting kan niet leiden tot een onveilig ontwerp, wel tot een ondoelmatig ontwerp. Een economisch (doelmatig) ontwerp ontstaat meestal wanneer aan dominante faalmechanismen minder strenge (groot percentage in faalkansbegroting) en aan niet relevante faalmechanismen strenge eisen (klein percentage in faalkansbegroting) worden gesteld.

In het OI2014² is een standaard faalkansbegroting gegeven. Door te schuiven in de faalkansbudgetten kan in sommige gevallen optimalisatie worden verkregen. De faalmechanismen Overloop en Piping zijn de dominante faalmechanismen voor de Grebbedijk en deze hebben in de standaardfaalkansbegroting een relatief groot faalkansbudget. Dit faalkansbudget verder vergroten levert daarom weinig op en levert daarom geen significante aanscherping van de opgave³. Bij de Grebbedijk is daarom gebruik gemaakt van de standaard faalkansbegroting.

Bovenstaande onderbouwing zal in paragraaf 5.2 van het MER worden toegevoegd.

Natuur

In het MER voor de planuitwerkingsfase is het van belang de beschrijving van de natuur nader uit te werken op basis van veldwaarnemingen en informatie over trends. De Commissie adviseert daarbij in het bijzonder aandacht te besteden aan onderstaande punten.

Nadere systeemanalyse

Voor de natuurontwikkeling is van belang dat bij de systeembeschrijving van het landschap verder wordt ingezoomd op de vraag hoe de landschapssystemen, vegetatie en soorten met elkaar samenhangen, welke processen daaraan ten grondslag liggen, in welke mate ze zijn beïnvloed en welke natuurwaarden (in termen van soorten (flora en fauna) en plantengemeenschappen) per systeem kunnen worden ontwikkeld.

Reactie:

De procespartners onderschrijven de aanbeveling van de Commissie. Gedurende de verkenningsfase is een Landschapsecologische Systeem Analyse (LESA) opgesteld. Ter voorbereiding op de planuitwerkingsfase wordt in het voorjaar van 2020 een uitgebreide veldwerkinventarisatie uitgevoerd. Ook zal in de planuitwerkingsfase nader onderzoek worden gedaan naar kwel en condities in de bodem. Hiermee wordt het beeld van de LESA verder aangescherpt. De LESA dient als basis voor het bepalen en verantwoorden van duurzame beheer- en inrichtingsmaatregelen en geeft onder andere input voor de locatie en inrichting van het overstromingsmoeras in de Bovenste Polder.

2 Het ontwerpinstrumentarium 2014 (OI2014) is een handreiking waarin onder andere aanwijzingen zijn opgenomen om de nieuwe normen uit de Waterwet te vertalen naar veiligheidsfactoren ten behoeve van het ontwerp van de waterkerende functie van de waterkering.

3 17M3041-R-005-V03_Uitgangspuntendocument

Gebied- en soortenbescherming

De Commissie geeft aan dat in de planuitwerkingsfase een Passende beoordeling opgesteld moet worden. Hierbij dient grondig onderzoek plaats te vinden of instandhoudingsdoelen voor Natura 2000 door effecten tijdens de inrichtingsfase en gebruiksfase in gevaar komen. De Commissie vraagt hierbij specifiek aandacht voor de waterplas in de driehoek, de geul in de Plasserwaard, het glanshaverhoiland op het Hoornwerk en in het algemeen op versturende effecten op soorten die kwalificerend/ kenmerkend zijn voor zowel Natura 2000 als NNN en GNN. Een nadere uitwerking is nodig op basis van concrete veldwaarnemingen. In het onderzoek dient tevens gekeken worden naar het voorkomen van andere activiteiten die gevolgen kunnen hebben op de soorten (cumulatie).

Reactie:

In de planuitwerkingsfase wordt het definitieve voorkeursalternatief nader in detail uitgewerkt tot een ontwerp voor de dijk en gebiedsambities. Het projectteam is zich ervan bewust dat deze detaillering om meer veldgegevens vraagt inclusief een passende beoordeling. Wanneer in de planuitwerking uit de passende beoordeling blijkt dat de effecten significant zijn en niet gemitigeerd kunnen worden is een ADC-toets noodzakelijk. Bovenstaande aanbevelingen van de commissie-m.e.r. met betrekking tot gebied- en soortenbescherming zullen ter harte worden genomen en in de planuitwerkingsfase verder uitgewerkt worden, zodat voldoende informatie voorhanden is ter onderbouwing van de noodzakelijke vergunningprocedures.

Stikstof

De Commissie verzoekt om de hoogte van de tijdelijke stikstofemissie en -depositie van het uiteindelijke VKA kwantitatief weer te geven door middel van een actuele AERIUS-berekening. De Commissie acht het noodzakelijk voor de besluitvorming om in het MER- planuitwerkingsfase te onderzoeken welke mitigerende maatregelen er mogelijk zijn om de stikstofdepositie te voorkomen of te reduceren.

Reactie:

De procespartners volgen de landelijke ontwikkelingen met betrekking tot stikstof met grote interesse en zal in de planuitwerkingsfase in detail naar de effecten van de gebiedsontwikkeling op stikstofuitstoot kijken. Bovenstaande aanbevelingen van de Commissie worden daarbij meegenomen.

Duurzaamheid

Voor de Commissie is momenteel niet navolgbaar dat opwekking van zonne-energie en windenergie in het gebied niet mogelijk is. Ook is het niet duidelijk of er plannen in de regio zijn voor het onttrekken van warmte of koude uit de rivier, wat nodig is om bij de dragen aan de ambitie van duurzame energieopwekking. De Commissie adviseert om in de planuitwerkingsfase alle opties voor duurzame energieopwekking te onderzoeken en te vergelijken op hun omgevingseffecten zodat een goede afweging kan worden gemaakt.

Reactie:

Een van de ambities van Gebiedsproces Grebbedijk is om een impuls te geven aan duurzaamheid door invulling geven aan klimaatdoelstellingen van Parijs. In de verkenningsfase is via drie sporen invulling gegeven aan de duurzaamheidsambities:

- *door de potentie voor winning van energie uit duurzame bronnen te onderzoeken;*
- *door de mogelijkheden voor de inzet van een gesloten grondbalans te onderzoeken;*
- *en door maatregelen te nemen in het kader van klimaatadaptatie.*

In het VKA komt duurzaamheid op verschillende manieren terug. Een deel van de maatregelen is echter ook al voor of tijdens de trechtering van kansrijke alternatieven naar het VKA afgefallen. In het energie-onderzoek⁴ is de potentie van het gebied voor zon, wind en thermische energie uit oppervlaktewater (TEO) onderzocht. Uit deze studie bleek dat zonne-energie rendeert aan de rivierkant van de Grebbedijk. Hier is plaatsing van panelen echter niet verenigbaar met de waterveiligheidsdoelstelling. Daardoor is deze optie afgefallen en niet opgenomen in de kansrijke alternatieven. De kansen voor windenergie in het gebied zijn

4 CE Delft – Duurzame energie projectgebied Grebbedijk - https://grebbedijk.com/images/downloads/VKA/Duurzame_Energie_Projectgebied_Grebbedijk.pdf

bepikt. Binnen het plangebied van het project bestaat alleen een mogelijkheid in de Driehoek. Voor deze plek geldt echter dat er een (mogelijk) conflict ontstaat met de Natura 2000 doelen waardoor de optie ook niet is opgenomen in een van de kansrijke alternatieven. Thermische energie uit oppervlaktewater (TEO) is afhankelijk van het afzetgebied van de energie ten opzichte van de winplaats van het oppervlaktewater. Door de ligging van de Rijnhaven en woonwijken vlak achter de dijk is dit als kansrijk ingeschat. TEO is opgenomen in KA3 en maakt onderdeel uit van het VKA.

In het ontwerpproces zijn in het kader van circulariteit de mogelijkheden geïnventariseerd van hergebruik van delfstoffen voor het realiseren van de dijkversterking en de gebiedsambities. De beoordeling van circulariteit is opgenomen in een aparte rapportage die gebruikt is als input voor de MER-effectbeoordeling duurzaamheid (criterium energie materiaalgebruik). De separate rapportage circulariteit is te vinden op de projectwebsite: www.grebbedijk.com. Gebleken is dat de gebiedsambities in de Plasserwaard en de Driehoek zeer gunstig zijn voor de grondbalans van het project, omdat de vrijkomende klei en zand gebruikt kan worden voor de kleibekleding en de stabiliteitsbermen. De grond die vrijkomt bij het profileren van de dijk is indicatief milieukundig onderzocht en kan ook worden toegepast. Het gebruik van gebiedseigen grond leidt tot een verlaging van de CO₂ – en stikstof emissie van het project.

In het kader van klimaatadaptatie zal door de dijkversterking opnieuw gekeken worden naar de waterhuishouding van het gebied. Met de Gemeente Wageningen is afgesproken dat gekeken wordt in hoeverre bestaande wateropgaven van de Gemeente Wageningen aansluiten op de gekozen dijkversterkingsmaatregelen in het VKA. Eventueel bestaan er mogelijkheden om regenwater in het westelijk deel van Wageningen verder af te koppelen van het bestaande riool. Dit wordt tijdens de planuitwerkingsfase nader uitgezocht.

Bovenstaande onderbouwing vanuit de “omgevingsparticipatie verkenningfase” zal in paragraaf 5.1 van het MER worden toegevoegd.